EESTI TÖÖJÕU-UURING 2012

Küsitleja juhend

Tallinn 2012

SISUKORD

1. TÖÖJÕU-UURINGU EESMÄRK 3
2. VALIM 4
3. PÕHIMÕISTED 4
4. LEIBKONNAKÜSITLUS 6
4.1 OSA YA. Leibkonna ja liikmete üldandmed 6
4.2 OSA YB. Suhted leibkonnas 6
4.3 OSA YC. Demograafilised andmed 6
4.4 OSA YD. Leibkonna elamistingimused 6
4.5. OSA EL. Põllumajanduslik tegevus 6
5. ISIKUKÜSITLUS 7
5.1 OSA C. Töötamine uuringunädalal 7
5.2 OSA D. Põhitöö 10
5.3 OSA E. Kõrvaltööd 21
5.4 OSA F. Vaeghõive 21
5.5 OSA G. Mittetöötava viimane töökoht 22
5.6 OSA H. Tööotsingud 23
5.7 OSA I. Muutused viimase aasta jooksul 26
Töötamine 27
Töötus 27
Mitteaktiivsus 27
5.8 OSA YE. Isiku haridus 28
5.9 OSA J. Õpingud 28
5.10 OSA K. Taustandmed 31
5.11 OSA M. Töölt pensionile siirdumine 33

1. TÖÖJÕU-UURINGU EESMÄRK

Tööjõu-uuringuga saadakse ülevaade elanike tööhõivest, töötusest, tööoludest ja tööturu muutustest.

Esimeseks nüüdisaegseks tööjõu-uuringuks peetakse Ameerika Ühendriikides 1940. aastal tehtud uuringut. Euroopa tööjõu-uuringute ajalugu algas veidi hiljem, 1950. aastal Prantsusmaal. Euroopa Liidu riike hõlmava tööjõu-uuringuga tehti algust 1960. aastatel. Kesk- ja Ida-Euroopa riikide tööjõu-uuringutest saab rääkida alates 1990. aastatest, Eestis 1995. aastast.

Tööjõu-uuringutes kasutatakse Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni metoodikat, see tagab eri riikide andmete võrreldavuse. Tööjõu-uuring on valikuuring, andmeid kogutakse isikutelt. Isikuküsitluse eelis teiste andmeallikate (ettevõtete uuringud, administratiivsed andmed) ees on see, et kaasatud on kogu tööealine elanikkond. Näiteks ettevõtete uuring ei hõlma ametlikult vormistamata töösuhtega töötajaid, Töötukassa andmed kajastavad ainult seal registreerunuid.

Statistikaamet korraldas esimese Eesti tööjõu-uuringu küsitluse 1995. aasta alguses (ETU 95). 1997.–1999. aastani küsitleti II kvartalis. 2000. aastast alates küsitletakse ühtlaselt kogu aasta jooksul ning tulemused saadakse kvartalite ja aasta kohta.

Eesti tööjõu-uuringu väljaarendamisel on peale Eesti andmekasutajate vajaduste järgitud ka Euroopa Liidu tööjõu-uuringule esitatavaid nõudeid. Euroopa Liidu tööjõu-uuringu alus on sellekohane Euroopa Liidu määrus, mille järgi on kõik liikmesriigid kohustatud korraldama tööjõu-uuringut ja edastama selle andmed Euroopa Liidu statistikaametile (Eurostat).

Alates 2001. aastast on Eesti tööjõu-uuringu küsimustikule lisatud Euroopa Liidu nõuetele vastav moodul, mille teema igal aastal muutub. Selliste moodulite eesmärk on koguda põhjalikumat informatsiooni aktuaalsete tööturgu puudutavate valdkondade kohta. Seni lisatud Eurostati moodulite teemad aastate viisi on järgmised:

- 2001 Tööaja pikkus ja töökorraldus (ankeedis OSA D järg)
- 2002 Tervis ja töövõime (OSA L)
- 2003 Elukestev õppimine (II ja IV kvartal) (OSA J järg)
- 2004 Töö- ja tööaja korraldus (OSA D järg)
- 2005 Töö- ja pereelu kokkusobitamine (OSA L)
- 2006 Töölt pensionile siirdumine (OSA M)
- 2007 Tööõnnetused ja tööga seotud tervisehäired (OSA L)
- 2008 Migrantide ja nende järeltulijate olukord tööturul (OSA B, OSA K järg)
- 2009 Noored koolist tööturule (II ja IV kvartal) (OSA JN)
- 2010 Töö- ja pereelu kokkusobitamine (II ja IV kvartal (OSA YC järg, OSA LL)
- 2011 Tervis ja töövõime (II ja IV kvartal) (OSA L)
- 2012 Töölt pensionile siirdumine (II ja IV kvartal) (OSA M))

Alates 2002. aastast on peale Eurostati moodulite tööjõu-uuringule lisatud mooduleid ka Eesti andmekasutajate soovil:

- 2002, I–IV kv Pikaajaline töötus (OSA H järg, tellija: Sotsiaalministeerium)
- 2002, I ja III kv Eluase ja elukohamuutused (OSA M, Tartu Ülikool)
- 2002, II ja IV kv Noored (OSA N, Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut)
- 2003, I kv Tervis (OSA L, Sotsiaaluuringusse kavandatud moodul)
- 2003, III kv Töötingimused (OSA M, Sotsiaaluuringusse kavandatud moodul)
- 2004, I ja III kv Kultuuritarbimine (OSA L, Kultuuriministeerium)
- 2006 ja 2008, I–IV kv Tervis ja töövõime (OSA L, 2002 Eurostati moodul, Sotsiaalministeerium)
- 2008, II kv Tööelu kvaliteet (OSA N, Sotsiaalministeerium)
- 2009, I ja III kv Tööõnnetused ja tervisehäired (OSA L, Sotsialaministeerium)
- 2011, I ja III kv Kutsetegevus (OSA D järg, Kutsekoda)
- 2012, III kv Põllumajanduslik tegevus (OSA EL)

2000.–2006. aastal oli tööjõu-uuringu lisamoodul “Reisimine” (kuni 2001. aastani “Turism”, OSA T). Alates 2004. aastast kasutatakse iga aasta II kvartalis moodulit “Infotehnoloogia leibkonnas”, 2004. ja 2005. aastal oli ka moodul “Sõiduauto kasutamine”.

Eesti tööjõu-uuringu tulemusi publitseeritakse statistika andmebaasis (www.stat.ee rubriik “Statistika”) ja Statistikaameti väljaannetes. Statistikaamet vastab ka saadetud päringutele.

2. VALIM

Tööjõu-uuringu üldkogumi moodustavad kõik Eestis elavad tööealised isikud. Tööealised on inimesed, kes uuringunädalal olid 15–74-aastased. Valimi koostamisel on arvestatud vajadust maakondlike tööturu andmete järele. Selleks jaotati Eesti 15 maakonda ja Tallinn rahvaarvu järgi nelja gruppi:

1) Tallinn;
2) neli suuremat maakonda (Harju (v.a Tallinn), Ida-Viru, Pärnu, Tartu)
3) 10 väiksemat maakonda;
4) Hiiu maakond.

Väiksemates maakondades on valimisse sattumise tõenäosus suurem kui Tallinnas ja suuremates maakondades. Valim võeti süstemaatilise valiku teel Siseministeeriumi hallatavast Rahvastikuregistrist~~AS Andmevara rahvastiku andmebaasist~~. Valim jaotati ühtlaselt 52 uuringunädala vahel.

Küsitlus tehakse uuringunädalale järgneval nädalal. Ainult erandjuhtudel võib küsitleda hiljem – alates 2012. aastast kuni **3 nädalat** pärast uuringunädala lõppu (enne 2012. aastat oli lubatud kuni 5 nädalat), kvartali lõpus kuni **2 nädalat** pärast uuringunädala lõppu.

Ankeet täidetakse valimis antud uuringunädala kohta.

Uuringu valim on isikuviisiline — otsida tuleb valimiisikuid. Valimiisikuid otsitakse valimis etteantud info järgi. Kui valimiisikut ei õnnestu esimesel korral tabada, siis tuleb tema otsimist jätkata. Valimiisiku leidmiseks tuleb teha vähemalt kolm katset maa- ja viis katset linnapiirkonnas. Oluline on, et katsed tehakse eri nädalapäevadel ning kellaaegadel, et suurendada valimiisiku leidmise võimalusi. Iga valimisse sattunud isik toob kaasa leibkonna. Kui isik ei ela valimis antud aadressil, siis tuleb valimisse sattunud isikut otsima hakata, kuid leibkonda ei tohi asendada aadressil elava leibkonnaga.

Küsitletakse kõiki valimisse sattunud isiku leibkonna tööealisi liikmeid (kes uuringunädala viimasel päeval on 15–74-aastased). Täpsemate tulemuste saamiseks küsitletakse kõiki leibkondi neljal korral: kahes järjestikuses kvartalis ja aasta möödudes samades kvartalites. Näiteks kui leibkond oli esmakordselt valimis selle aasta I kvartalis, siis küsitletakse teda ka II kvartalis ning järgmise aasta I ja II kvartalis. Igas kvartalis uueneb ¼ valimist, ¾ leibkondadest on juba varem küsitletud.

Esmakordsel küsitlemisel langevad välja leibkonnad, kus valimisse sattunud isik on surnud või kolinud alaliselt välismaale. Järgnevatel küsitluskordadel küsitletakse ka neid leibkondi, kus valimiisik on esimese küsitluse järel surnud või välismaale läinud, aga mõned esimesel korral küsitletud leibkonnaliikmed elavad endiselt Eestis. Leibkonna hargnemisel küsitletakse seda osa leibkonnast, kuhu kuulub algselt valimisse sattunud isik (kui valimiisik on surnud või välismaale läinud, siis väikseima liikmenumbriga isik). Igal küsitluskorral küsitletakse kõiki leibkonna tööealisi liikmeid, st ka neid, kes on leibkonda juurde tulnud pärast esimest küsitluskorda.

Kui valimiisik või keegi tema leibkonnaliikmetest viibib institutsioonis (hooldekodus, vanglas vm), siis tööjõu-uuringus küsitletakse ka institutsioonis viibijat.

Leibkonna esmakordne küsitlus tuleb korraldada külastusintervjuuna (näost näkku intervjuu). Muud küsitlusviisid (sh telefoniküsitlus) ei ole üldjuhul lubatud. **Korduvat küsitlust** (teist, kolmandat ja neljandat küsitlust) võib mõjuval põhjusel läbi viia ka telefoni teel. Näiteks kui küsitletav keeldub näost näkku intervjuust, küsitletav elab väga kaugel või on ajutiselt kodust ära sõitnud.

Uuring koosneb kahest küsitlusest: leibkonnaküsitlusest ja isikuküsitlusest. Leibkonnaküsitlusele vastab üks leibkonna 15–74-aastastest liikmetest, kelle valib leibkond ise. **Isikuküsitlusele vastab iga 15–74-aastane leibkonna liige iseenda kohta. Ainult erandjuhtudel on lubatud teha *Proxy*-intervjuu**: kui mõni leibkonnaliige pole kättesaadav, siis võib tema eest ja tema kohta vastata mõni teine leibkonnaliige.

Küsitlusest langevad välja isikud, keda ei õnnestu kätte saada või kes kategooriliselt keelduvad küsitluses osalemast. Need väljalangenud moodustavad küsitluse kao. Küsitluse hea kvaliteedi tagab võimalikult madal kaoprotsent, st et küsitleja ülesanne on kadu võimalusel vältida.

3. PÕHIMÕISTED

Eesti tööjõu-uuringu aluseks on Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni väljatöötatud mõisted, mis võimaldavad kogutud andmeid võrrelda ka teiste riikidega.

Tööjõu-uuringus käsitletakse rahvastikku vastavalt residentsuse mõistele (alaline rahvastik). Isikut, kes elab või kavatseb elada riigis (majandusterritooriumil) ühe aasta või pikema perioodi jooksul, loetakse **alaliseks elanikuks**.

Kõik isikud, kes kuuluvad samasse leibkonda, on residendid seal, kus asub leibkonna majandushuvide keskus: s.o seal, kus leibkonnal on eluruumid või eluruumide õigusjärglus, mida leibkonna liikmed käsitlevad ja kasutavad kui oma põhilist elukohta. Residendist leibkonna liige jääb residendiks ka siis, kui ta ajutiselt

reisib väljapoole majandusterritooriumi, kuna tema majandushuvide keskuseks jääb endiselt majandusruum, kus leibkond on residendiks.

Isikut peetakse **ajutiselt äraolevaks**, kui ta elab riigis alaliselt, kuid viibib või kavatseb viibida välismaal vähem kui aasta.

Rahvastiku majandusliku aktiivsuse uurimisel võetakse aluseks **tööealine rahvastik**. Tööealised on inimesed, kes uuringunädalal olid 15–74-aastased.

2012. aastal loetakse tööealisteks ja küsitletakse kõiki neid, kes on

1) sündinud 1937. aastal ja kelle sünnipäev on pärast uuringunädala lõppu (uuringunädalal olid 74-aastased);
2) sündinud aastatel 1938–1996;
3) sündinud 1997. aastal ja kelle sünnipäev on enne uuringunädalat või uuringunädalal (uuringunädalal olid või said 15-aastaseks).

Leibkonnaküsitlus tehakse kõigi leibkonnaliikmete kohta. Isikuküsitluses küsitletakse neist 15–74-aastasi.

Üldjoontes jaguneb kogu tööealine rahvastik kolmeks. Esiteks: isikud, kes soovivad töötada ehk **majanduslikult aktiivne rahvastik**; teiseks: isikud, kes ei soovi töötada või ei ole selleks võimelised ehk **majanduslikult passiivne** ehk **mitteaktiivne rahvastik**. Majanduslikult aktiivset rahvastikku nimetatakse **tööjõuks** ja see jaguneb omakorda **töötajateks** (töösoovijad, kes tööd on leidnud) ning **töötuteks** (töösoovijad, kes pole tööd leidnud). Majanduslikult passiivse ehk mitteaktiivse rahvastiku hulka kuuluvad näiteks koduperenaised, (mittetöötavad) õppurid, puudega inimesed, lapsehoolduspuhkusel viibivad emad jne.

Töötaja ehk (tööga) **hõivatu** on isik, kes uuritaval perioodil

1) töötas ja sai selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena;
2) töötas otsese tasuta pereettevõttes või oma talus;
3) ajutiselt ei töötanud.

Mittetöötamise ajutise iseloomu peamine kriteerium on formaalse töösuhte säilimine tööandjaga (ettevõtja puhul ettevõtte säilimine). Ajutise mittetöötamise põhjus võib olla näiteks puhkus, haigus, täiendus- või ümberõpe, streik jne. Uuringunädalal loetakse töötavaks kõik, kes on töötanud vähemalt ühe tunni. Selline määratlus on tingitud vajadusest piiritleda töötust kui töö täielikku puudumist.

Lähtudes töötatud tundidest võib töötajad jaotada **täis- ja osaajaga töötajateks**. Osaajaga töötajateks loetakse hõivatud, kes nädalas töötavad alla 35 tunni. Erand on ametid, kus on seadusega kehtestatud lühendatud tööaeg.

Töötajate allkategooria on **vaeghõivatud**. Vaeghõivega on tegemist siis, kui isik ei tööta täisajaga, soovib rohkem töötada ja on valmis lisatööd kohe (kahe nädala jooksul) vastu võtma.

Töötu on isik, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust:

1) on ilma tööta (ei tööta hetkel mitte kusagil ega puudu ajutiselt töölt);
2) on töö leidmisel valmis kohe (kahe nädala jooksul) tööd alustama;
3) otsib aktiivselt tööd.

Aktiivseks tööotsimiseks loetakse kõiki reaalselt ettevõetud samme töö leidmiseks või ettevõtluse alustamiseks, nagu tööbörsil registreerumine, tööotsimiskuulutuste avaldamine ja tööpakkumiskuulutustele vastamine, sugulaste ja tuttavate abi kasutamine, laenu(de) taotlemine ettevõtluse alustamiseks jne.

Eraldi käsitletakse neid mittetöötavaid isikuid, kes sooviksid töötada ja oleksid valmis töö olemasolu korral seda ka kohe alustama, kuid kes ei otsi aktiivselt tööd. Aktiivselt ei otsita tööd peamiselt põhjusel, et ei usuta töö leidmise võimalusse. Selle põhjuseks võib olla sobiva töö puudumine lähikonnas, vanus (liiga vana või liiga noor) jne. Nende isikute puhul kasutatakse mõistet **heitunud isikud** ja nad jäävad mitteaktiivsetena tööjõu koosseisust välja.

Rahvastiku majandusliku aktiivsuse hindamiseks kasutatakse **tööjõus osalemise määra** (kasutusel ka nimetus **aktiivsuse määr**). See näitaja leitakse tööjõu (kõigi hõivatute ja töötute summa) suhtena tööealisesse rahvastikku.

Tööjõus osalemise määr = tööjõud / tööealine rahvastik
(aktiivsuse määr)

Tööhõive muutuste kirjeldamiseks ning analüüsimiseks kasutatakse **tööhõive määra** näitajat, mis leitakse kõigi töötajate suhtena tööealisesse rahvastikku.

Tööhõive määr = hõivatud / tööealine rahvastik

Tööpuuduse ulatuse hindamiseks ja selle muutuste analüüsimiseks kasutatakse **tööpuuduse määra** ehk **töötuse määra** näitajat, mis leitakse kõigi töötute suhtena tööjõusse (töötajate ja töötute summasse).

Töötuse määr = töötud / tööjõud

4. LEIBKONNAKÜSITLUS

Eesmärk

Leibkonnaküsitluse eesmärk on fikseerida küsitletava leibkonna suurus ja leibkonna tüüp, mis on sotsiaalstatistikas üks põhinäitajaid. Küsimused soo, vanuse, rahvuse, kodakondsuse ja perekonnaseisu kohta võimaldavad analüüsida tööturu muutusi erinevates rahvastikurühmades.

Mõisted

Sünniriik — riik praeguse haldusjaotuse järgi, kus küsitletav on sündinud või mis oli tema ema peamine elukohariik küsitletava sünnihetkel.

Rahvus — isiku enesemääratluse järgi. Isikul on õigus tunnistada end selle rahvuse liikmeks, kellega ta tunneb end kõige tihedamini etniliselt ja kultuuriliselt seotud olevat.

Kodakondsus — riik, mille kodanik isik on. Kodakondsus omandatakse sünniga või saadakse naturalisatsiooni korras vastavalt riigi seadustele. Kodakondsus vastab riigile, mille pass isikul on.

Seaduslik perekonnaseis — vallaline, abielus, lahutatud või lesk vastavalt Eesti (või muu riigi) seadustele. See on juriidiline seisund ja võib erineda tegelikust perekonnaseisust – vallaline, vabaabielus, abielus, lesk, lahutatud või lahuselav.

4.1 OSA YA. LEIBKONNA JA LIIKMETE ÜLDANDMED
4.2 OSA YB. SUHTED LEIBKONNAS
4.3 OSA YC. DEMOGRAAFILISED ANDMED
4.4 OSA YD. LEIBKONNA ELAMISTINGIMUSED

Vt „Sotsiaaluuringute üldine ankeedi juhend“

4.5. OSA EL. PÕLLUMAJANDUSLIK TEGEVUS

Eesmärk

Põllumajanduse mooduli eesmärk on koguda andmeid põllumajanduslike kodumajapidamiste ehk väikeste (alla 1 ha põllumajandusmaaga), põhiliselt (üle poole) oma tarbeks põllumajandussaadusi kasvatavate üksuste kohta. Kasutatav maa ei pea olema omandis, see võib olla ka renditud või tasuta kasutusse saadud. Kodumajapidamised ei olnud hõlmatud 2010. aasta põllumajandusloendusega. Andmeid ei koguta mitte kõigi, vaid ainult nende põllumajanduskultuuride kohta, mille kasvatamisel on kodumajapidamistel oluline osa Eesti põllumajanduses (kartul, köögivili, puuvilja- ning marjakasvatus ja rohumaa).

Mõisted

Asulates on tüüpilisteks kodumajapidamisteks eramud, mille juures on koduaed (viljapuud, marjapõõsad, köögivili, kartul). Samasugused koduaiad võivad olla ka suvekodudes (omaaegsed suvila- ja aianduskooperatiivid).

Maapiirkonnas on tüüpilisteks kodumajapidamisteks endised talud, kus põllumajandusmaa on välja renditud kas naabrile või mõnele põllumajandusühistule ja endale on jäetud ainult kas koduaed või ka veidi põllu- ja heinamaad (kokku alla 1 ha) veiste või lammaste pidamiseks. Kodumajapidamised on ka endised talud, kus ei ole küll põllumajandusmaad välja renditud, kuid maa on põhiosas kasutamata (söötis, niitmata) ja kasutatakse kas ainult koduaeda või ka veidi põllu- ja heinamaad, kokku alla 1 ha.

Juhised

EL1. Köögiviljad on kapsas (sh lillkapsas), kurk, tomat, söögipeet, porgand, mugulsibul, küüslauk, aedhernes, kaalikas, salat, spinat, roheline sibul, till, oblikas, petersell, seller, pastinaak, rõigas, redis, mittevalminud (koristatakse roheliselt) aed- ja põlduba, suvikõrvits, kõrvits, rabarber jms. Arvestage ka kasvuhoones kasvatatavaid köögivilju.

Viljapuud on õuna-, pirni-, ploomi- ja kirsipuud (sõltumata sordist).

Marjapõõsad on punased, valged ja mustad sõstrad, karusmarjad, astelpajud jms.

Kõik muud eraldi nimetamata kultuurid arvestatakse muude põllumajanduskultuuride alla, sh teraviljad, kaunviljad, kartul, tehnilised kultuurid (raps, rüps, õlilina, kiulina, ravim- ja maitsetaimed, kanep, humal ja muud tehnilised kultuurid), müügiks kasvatatavad lilled ja ehistaimed, söödajuurvili, söödakapsas,

heintaimed lühiajalisel rohumaal, mais, seemnekasvatus, maasikad, vaarikad, kultiveeritud metsamarjad, puukoolide istikud (viljapuu-, marjakultuuride, ehistaime- ja metsapuuistikud) ja püsirohumaa (pikaajaline ja looduslik rohumaa sööda tootmiseks).

Põllumajanduslikud kodulinnud on kanad-kuked, pardid, haned, kalkunid, vutid, jaanalinnud jne.

EL2. Eramu juurde kuuluvad teed, muru, iluaed, hooned ja õu ei kuulu põllumajandusmaa hulka.

Maa hulka loetakse ka rendile võetud maa, mida kasutatakse põllumajanduskultuuride kasvatamiseks ja loomapidamiseks.

EL3. Märgitakse leibkonna hinnang selle kohta, kas põllumajanduskultuure kasvatatakse ja põllumajandusloomi, -linde või mesilasi peetakse peamiselt (üle poole) oma tarbeks, st mitte peamiselt müügiks, tulu teenimise eesmärgil.

Põllumajanduskultuuride kasvatamist küsitakse 2012. aasta kohta.

EL4.

A. Kokku, kaasa arvatud viljapuude ja marjapõõsaste alune maa (m²) – arvestage kõikide põllumajanduskultuuride kasvatamiseks kasutatavat maad, sh ka seda, mida kasutatakse loomadele sööda niitmiseks või nende karjatamiseks. Selle maa hulka ei arvata hoonete, iluaedade ja teede alust maad. Samuti ei arvestata rendile antud ja mittekasutatavat maad (söötis, niitmata, ei karjatata).

B. Viljapuude arv – siia kuuluvad õuna-, pirni-, ploomi-, kirsipuud (sõltumata sordist).

C. Marjapõõsaste arv – siia kuuluvad punased, valged ja mustad sõstrad, karusmarjad, astelpajud jms.

D. Vaarikate ja metsamarjade kultuursortide kasvupind (m²).

E. Avamaaköögivilja ja maasikate kasvupind (m²) – siia kuuluvad maasikad ja avamaaköögiviljad, sh kapsas (sh lillkapsas), kurk, tomat, söögipeet, porgand, mugulsibul, küüslauk, aedhernes, kaalikas, salat, spinat, roheline sibul, till, oblikas, petersell, seller, pastinaak, rõigas, redis, mittevalminud (koristatakse roheliselt) aed- ja põlduba, suvikõrvits, kõrvits, rabarber jms.

F. Köögivilja kasvupind kasvuhoones (m²) – siia kuuluvad katmikköögiviljad, st kultuurid, mis kogu kasvuperioodi või enamiku sellest asuvad kasvuhoones, mis on kaetud klaasi, elastse või jäiga plastiga.

G. Kartuli kasvupind (m²).

H. Rohumaa (m²) – looduslik rohumaa või külvatud heintaimed, mida kasutatakse loomade karjatamiseks või niidetakse loomasöödaks.

EL5. Küsime põllumajandusloomade, -lindude ja mesilaste pidamise kohta 2012. aasta 1. juuli seisuga. Kui põllumajandusloomad on jagatud mitme leibkonna vahel, märkige vaid oma osa.

5. ISIKUKÜSITLUS

5.1 OSA C. TÖÖTAMINE UURINGUNÄDALAL

Eesmärk

Osa C ülesanne on fikseerida küsitletava seisund uuringunädalal ja sellest sõltuvalt jätkata osaga D või suunata küsitlus edasi osasse G.

Mõisted

Töötamine — isik töötas uuringunädalal vähemalt ühe tunni ja sai (saab) selle eest tasu. Töö on peale palgatöö ka ettevõtjategevus, talupidamine, vabakutselisena tegutsemine, individuaaltöö, samuti otsese palgata töö pereliikmele kuuluvas talus või ettevõttes jne. Tööjõu-uuringu seisukohalt pole oluline, kas töö oli ametlikult vormistatud või kas tegu oli täis- või osaajatööga. Töö on ka põllumajandussaaduste müügiks tootmine isiklikus abimajapidamises ja mittelegaalne sissetulekut andnud tegevus, kui küsitletav seda nimetab.

Ühe tunni kriteeriumi rakendamine on tingitud vajadusest piiritleda töötus kui töö täielik puudumine. Töötavate jaotust töökoormuse järgi aitab selgitada töötundide fikseerimine.

Õpipoisid ja praktikandid loetakse uuringunädalal töötanuks ainult siis, kui nad saavad praktikal viibimise eest tasu (palka, praktikatoetust vms). Tasustamata praktikal viibinuid töötavateks ei loeta.

Ettevõtlusega tegelev isik loetakse uuringunädalal töötanuks, kui on täidetud üks järgmistest tingimustest:

1) isik töötab oma firmas, talus või tegeleb erapraksisega eesmärgil teenida tulu, ka siis kui tulu tegelikult ei saada;
2) isik kulutab aega firma, talu või erapraksise toimimiseks, ka siis kui tegelikult midagi ei müüda, teenuseid ei pakuta, midagi ei toodeta (näiteks talupidaja tegeleb hooldustöödega, arhitekt ootab kliente, kalur parandab paati või võrke, isik osaleb seminaril jms);
3) isik kulutab aega firma, talu või erapraksise käivitamiseks (näiteks ostab või seab töökorda seadmeid, rendib ruume, tellib varustust jms).

Isik, kes töötab oma talus (põllumajanduslikus majapidamises) loetakse uuringunädalal töötanuks, kui vähemalt osa toodangust läheb müügiks. Ei ole oluline, et toodangut müüdaks uuringunädalal, vaid et tavaliselt (osa) toodangut müüakse.

Palgatöötaja, kes oli terve uuringunädala koolitusel, loetakse töötanuks, kui üks järgmistest tingimustest on täidetud:

1) osales koolitusel tööandja nõudmisel;
2) koolitus toimus tööajal;
3) koolitus oli otseselt seotud praeguse töökohaga.

Näited

- Isik, kes töötas uuringunädalal oma talus, kus ei müüdud midagi, sest ei olnud saagikoristuse aeg, on töötav.
- Isik, kes töötas oma talus (põllumajanduslikus majapidamises), kus toodangut ei müüda (toodetakse ainult oma tarbeks), ei ole töötav.
- Isik, kes ehitab maja eesmärgiga teenida tulu (välja üürida või müüa), on töötav.
- Isik, kes ehitab maja ainult enda perekonna jaoks, ei ole töötav.
- Registreeritud töötu, kes uuringunädalal osales Töötukassast suunatud avalikul tööl, mille eest ta saab tasu, on töötav.
- Isik, kes teeb vabatahtlikku tööd, mille eest tasu ei maksta (näiteks tasuta hoolekandetöö kiriku juures, tasuta töö elanike hooldekodudes), ei ole töötav.
- Ajateenistuses (samuti sellega võrdsustatud alternatiivteenistuses) viibija ei ole töötav (ajateenistus on kajastatud mitteaktiivsuse ühe vormina).

Töötavateks loetakse ka neid, kes uuringunädalal ajutiselt töölt puudusid.

Ajutiselt töölt puudumine — isiku töötamine on ajutiselt katkenud, ta eeldab teatud aja pärast töö jätkumist, töölt puudumine kestab kuni kolm kuud või ta saab jätkuvalt tasu vähemalt 50% palga ulatuses.

Juhised

Väga oluline on uuringunädal täpselt kindlaks määrata. Küsitleja loeb ette osa alguses oleva teksti koos täpsete kuupäevadega nädala alguse (esmaspäev) ja lõpu (pühapäev) kohta.

C01–C05. Küsimusteseeria eesmärk on teha kindlaks, kas küsitletav töötas uuringunädalal või mitte.

Küsimused C01–C05 on üles ehitatud põhimõttel, et iga järgmine küsimus laiendab töö mõistet: küsimuses C02 laiendatakse seda ettevõtluse, talupidamise, äri- või vahendustegevusega tegelemisega jms, küsimuses C03 ilma otsese tasuta pereettevõttes või talus töötamisega, küsimuses C04 põllumajandussaaduste müügiks tootmise võrra. Küsimuses C05 laiendatakse seda ajutise töölt puudumise võrra. Niisuguse laiendamise eesmärk on kõigi töötavate isikute maksimaalne fikseerimine.

Niipea kui vastus mingile küsimusele jadast C01–C04 on jaatav, järgmisi küsimusi enam ei esitata, vaid asutakse põhitöö osa täitmisele. Kui vastused küsimustele C01–C05 jäävad vaatamata töö mõiste laiendamisele eitavateks, siis jätkatakse küsitlust osast G.

C05–C09. Küsimustega selgitatakse välja ajutiselt töölt puuduvad isikud. Palgatöötajate puhul on töölt puudumine ajutine sel juhul, kui säilib suhe tööandjaga. Oluline on tähele panna, et põhimõtteliselt on töölt ajutiselt puuduvad vaid need, kellel on mingi püsivam töösuhe. Juhutöötajaid töölt puudujate hulka ei arvata, sest neil püsivam töösuhe puudub. Ka hooajatöötajaid, kel puudub aastaringne töösuhe, ei arvestata väljaspool tööhooaega ajutiselt puuduvaks. Tööleasujaid, kellel on olemas kokkulepe töö alustamiseks (seega töösuhe), kuid kes pole veel reaalselt tööle asunud, ei loeta mitte töölt puuduvateks, vaid töötuteks.

Erandi moodustavad viimati nimetatute seas vaid isikud, kes on kokkulepitud töö esimesel päeval haigestunud. Nende puhul on ajutine puudumine seisundina aktsepteeritav.

Ettevõtjate (nii tööandjate, üksikettevõtjate kui ka talupidajate) ja palgata peretöötajate puhul on ajutiselt töölt puudumise eelduseks ettevõtte (jätkuv) olemasolu, mis võimaldab pärast tööle naasmist taas tegevust jätkata. Ettevõtte on jätkuvalt olemas, kui vähemalt üks järgmistest tingimustest on täidetud:

1) masinad või seadmed, kuhu isik on investeerinud raha, on ettevõtte tegevuses tema enda või tema palgatöötajate kasutuses;
2) kontor, ladu, talu vm ärihoone on kasutusel;
3) info ettevõtte kohta on telefoniraamatus, äriteatmikus, reklaamlehes vms.

Ettevõtte ajutise sulgemise tõttu saab väljaspool hooaega lugeda ajutiselt puuduvateks rannarestoranide, -kioskite jms sesoonsete ettevõtete töötajaid ainult siis, kui neil on kokkulepe tööle naasmiseks ja tööandja maksab jätkuvalt tasu, mis moodustab vähemalt 50% tavalisest töötasust.

C06. Ajutise töölt puudumise põhjuseks võib olla korraline puhkus, sundpuhkus, riigipühad, enda haigus või vigastus, õpingud jms. Märkida ainult üks vastus. Kui küsitletaval on mitu põhjust, siis märkida see, mille tõttu ta puudus kõige rohkem tunde.

Tähelepanelik tuleb olla rasedus- ja sünnituspuhkusel ning lapsehoolduspuhkusel olijate puhul.

Õigus tasulisele rasedus- ja sünnituspuhkusele (vastusevariant 07) on kõigil töötavatel naistel sõltumata sellest, kas tööleping nendega on sõlmitud määratud või määramata ajaks. Rasedus- ja sünnituspuhkuse kestus on 140 kalendripäeva, mitmike sünni või tüsistusega sünnituse korral 154 kalendripäeva. Selle puhkuse eest makstakse hüvitist ravikindlustusseaduse järgi 100% ulatuses iga päeva eest, lähtudes ühe kalendripäeva keskmisest tulust.

Lapsehoolduspuhkust (vastusevariant 08) antakse lapse emale või isale kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Lapsehoolduspuhkust võib anda ka lapse hooldajale, kui ema või isa kumbki seda puhkust ei kasuta. Lapsehoolduspuhkuse ajal makstakse hüvitist vastavalt vanemahüvitise seadusele või lapsehooldustasu vastavalt riiklike peretoetuste seadusele. Õigus vanemahüvitisele algab rasedus- ja sünnituspuhkuse lõpupäevale järgnevast päevast. Kui ema ei saanud rasedus- ja sünnituspuhkust, tekib õigus vanemahüvitisele alates lapse sünnist. Õigus vanemahüvitisele lõpeb, kui rasedus- ja sünnituspuhkusele jäämisest on täitunud 575 päeva. Kui ema ei saanud rasedus- ega sünnituspuhkust, makstakse vanemahüvitist kuni lapse 18-kuuseks saamiseni. Vanemahüvitise suurus sõltub vanema keskmisest palgast. Lapsehooldustasu võib kasutada korraga või osade kaupa igal ajal kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Lapsehooldustasu ei maksta vanemahüvitise saamise perioodil.

Kui isik ei ole lapsehoolduspuhkusel, kuid tal on hooldamiskohustusi (peres on alla 15-aastasi lapsi või hooldamist vajavaid täiskasvanuid), siis on vastuseks variant 09. Kui ta on kodune muudel põhjustel (näiteks lasteta koduperenaine, kes hoolitseb vaid mehe ja majapidamise eest), siis variant 10. Muud isiklikud või perekondlikud põhjused (variant 10) on näiteks ka elukohavahetus, abiellumine jms.

Sundpuhkusel (vastusevariant 02) on see isik, kelle töösuhte tööandjaga on määratud või määramata ajaks peatanud tööandja.

Töögraafik, töövaba hooaeg (vastusevariant 11) märgitakse juhtudel, mil tegemist on paindliku tööajaga. Näiteks vaba nädal ületundide kompenseerimiseks, summeeritud tööaja arvestuse või fikseeritud aasta töötundidega lepingu raames.

C07. Kontrollitakse ajutise töölt puudumise esimese kriteeriumi täidetust, s.o eeldatavat tööle tagasipöördumist. Näiteks, kui sundpuhkusel olijal formaalne töösuhe ei säilinud (nt ettevõte pankrotistus), siis sundpuhkusel olijat töötavaks ei loeta ja küsitlus jätkub osast G.

C08. Ajutiselt töölt puudumise määratlemise teiseks kriteeriumiks on töölt puudumise kestus. Kuni kolm kuud kestvate perioodide puhul on tegemist ajutise töölt puudumisega. Kui küsitletav ei oska öelda, kui kaua ta veel töölt puudub, siis arvestada ainult juba puudutud aega, s.o momendist, mil ta viimati töötas kuni uuringunädala lõpuni.

C09. Üle kolme kuu kestvate töölt puudumiste puhul kontrollitakse ajutiselt töölt puudumise kolmanda kriteeriumi täidetust. Üle kolme kuu kestvat puudumist loetakse ajutiseks ainult siis, kui töölt puudutud aja eest saadakse tasu (palka, vanemahüvitist vm), mis moodustab vähemalt 50% tavalisest töötasust. Tavaline töötasu on viimane regulaarne töötasu, mis saadi põhitöölt enne töölt puudumise algust. Tasu võib maksta kas tööandja või riik (või mõlemad). See hõlmab mistahes rahalist kompensatsiooni, mis on seotud palgaga (näiteks vanemahüvitis, haigushüvitis), kuid ei hõlma toetusi ega abirahasid, mida isik saaks ka ilma tööta (näiteks lapsehooldushüvitis, peretoetused).

Kui formaalne töösuhe säilib, siis kuni kolm kuud töölt puuduja või üle kolme kuu töölt puuduja ja vähemalt 50% palga ulatuses tasu saaja on ajutiselt töölt puuduja. Kui formaalne töösuhe ei säilinud (näiteks ettevõte pankrotistus) või töölt puudumine on kestnud üle kolme kuu ja vähemalt 50% palga ulatuses tasu ei maksta, siis töölt puudujat töötavaks ei loeta. Ta on töötu, kui otsis tööd ja oli võimeline tööle asuma, vastasel korral mitteaktiivne (mõlemal juhul jätkub küsitlus osast G).

C10. Kui küsitletav on lapsehoolduspuhkusel, siis on ta mitteaktiivne (küsitlus jätkub osast G), sõltumata saadava tasu suurusest.

5.2 OSA D. PÕHITÖÖ

Eesmärk

Osas D kogutakse andmeid küsitletava põhitöökoha kohta uuringunädalal. Nende andmete baasil saadakse hinnangud tööhõive määra, tööga hõivatute jaotuse kohta tegevusala, ametiala, hõivestaatuse, ettevõtte omaniku liigi jms järgi, mis on tööhõive põhilisteks näitajateks.

Ettevõtte/asutuse allüksuse töötajate arvu järgi analüüsitakse väikestes ja suurtes töökollektiivides töötajate erinevusi.

Töökoha asukoht, kaugus elukohast ja tööleminekuks kuluv aeg võimaldab analüüsida liikumisi tööturul — hinnata ajutiselt välismaal töötamise ulatust, Eesti-siseseid liikumisi (näiteks kui palju inimesi käib Tallinnas tööl väljastpoolt Tallinna), töö- ja elukoha vahelise kauguse muutusi jms.

Töötundide fikseerimise eesmärk on analüüsida täis- ja osaajaga töötamist, osaajaga töötamise põhjusi (sealhulgas hooldamiskohustuste tõttu), ajutise töölt puudumise, tavalisest vähem või rohkem töötamise põhjusi, ületunnitöö tegemist jms.

Tööaja paindlikkuse ja töökorralduse iseloomustamiseks kogutakse infot küsimustega töö liigi (alaline või ajutine), vahetustega töötamise, õhtuti, öösiti, nädalavahetustel ja kodus töötamise, kaugtöötamise jms kohta.

Mõisted

Allüksus — majandusüksus, mis üldjuhul on hõlmatud ühe tegevusalaga ja asub ühel aadressil. Ühe tegevusalaga, kuid erinevatel aadressidel asuvad majandusüksused on eri allüksused.

Allüksuse töötajate arv — töötajad, kes töötavad allüksuses või väljaspool seda (näiteks müügiesindajad, varustajad, remondimehed jms) või puuduvad ajutiselt töölt ja saavad allüksusest palka.

Osaajaga töötaja — tööga hõivatu, kelle tavaline tööaeg on lühem kui sarnasel tööl töötaval täisajaga töötajal.

Hooldamiskohustused hõlmavad:

1) samas leibkonnas või väljaspool leibkonda elavate enda, abikaasa või elukaaslase laste eest hoolitsemist;
2) teiste kuni 14-aastaste enda leibkonnas või väljaspool seda elavate laste eest hoolitsemist;
3) haiguse, puude või kõrge vanuse tõttu hooldamist vajavate 15-aastaste või vanemate sugulaste või lähedaste hooldamist.

Hooldamiskohustused ei hõlma:

1) hooldamist kui tööd (näiteks palgaline hooldaja, vanadekodu töötaja jms);
2) hooldamist kui heategevust (näiteks heategevusorganisatsiooni vahendusel).

Tavalised töötunnid — tüüpiline töönädala kestus pikema perioodi jooksul.

Tegelikud töötunnid — uuringunädalal tegelikult töötatud tunnid.

Ületunnid — palgatöötaja tegelikult töötatud tunnid lisaks lepingujärgsetele töötundidele.

Lepingujärgsed töötunnid — palgatöötaja töötunnid vastavalt lepingule, kokkuleppele tööandjaga, kollektiivsele kokkuleppele või seadustele.

Makstud ületunnid — palgatöötaja tegelikult töötatud tunnid lisaks lepingujärgsetele töötundidele, mille eest ettevõtja tasub palgana, natuuras või mida kompenseerib vabade päevadega (tundidega).

Juhised

D01. Töökoht tähendab enamasti mingit ettevõtet või asutust. Peale selle võib töökohaks olla ka talu, pereettevõte, tegutsemine vabakutselisena, individuaaltöö vms. Ankeedis ja juhendis on kõiki neid

võimalikke töökohti tähistatud sõnapaariga “ettevõte/asutus”. Töökoha täielik nimi kirjutatakse suurtähtedega, vältida tuleb nimelühendeid. Aktsiaseltside, osaühingute ja mittetulundusühingute puhul tuleb kindlasti märkida ka ettevõtja liik. Ettevõtte/ettevõtja liik lühendada järgmiselt:

AS	aktsiaselts
F	välisriigi äriühingu filiaal
FIE	füüsilisest isikust ettevõtja
MTÜ	mittetulundusühing
OÜ	osaühing
SA	sihtasutus
TÜH	tulundusühistu
TÜ	täisühing
UÜ	usaldusühing

Kui ettevõtte/asutuse nimes sisaldub kohanimi, siis tuleb see samuti välja kirjutada (nt Viljandi Maagümnaasium).

Taluniku puhul tuleb märkida talu ärinimi (mis on registreeritud äriregistris). Kui see ei ole mingil põhjusel võimalik, tuleb kirjutada taluniku ees- ja perekonnanimi ning lõppu talu (nt JAAN KARU TALU).

Füüsilisest isikust ettevõtja puhul tuleb samuti kirjutada tema ärinimi.

Ametlikult vormistamata töösuhte puhul, kus ei ole tegemist ettevõtte, asutuse ega taluga, märgitakse näiteks vabakutseline, üksiktöötaja, oma majapidamine jms vastavalt tehtavale tööle.

D02. Tegevusala küsimus on tarvilik ettevõtte/asutuse majandusharu kuuluvuse kindlakstegemiseks, sest mitte alati ei selgu nimest ettevõtte/asutuse tegevusvaldkond.

Märkida tuleb ettevõtte (tööandja) põhitegevusala, sealhulgas: a) mis on töö objekt (nt mööbel, põllukultuurid, ravimid), b) mida tehakse (toodetakse, töödeldakse, müüakse jms), nt põlevkivi kaevandamine, teraviljakasvatus, ehitusmaterjali hulgimüük. Ka nn ärimeeste puhul, kes ajavad omal käel mingit äri (ostavad, müüvad, veavad või vahendavad), maksmata mingeid makse ja omamata registreeritud ettevõtet, märgitakse võimalikult täpselt, millega nad tegelevad (nt videofilmide vahendamine, transporditeenused).

Kui isikul on tööandja, kelle tegevusala ei ole tema tegevusalaga seotud, siis kirjutatakse tema enda tegevusala (nt lapsehoidmine, pillimees pulmas või matustel, koduõpetaja).

Mõnikord on ettevõtte/asutuse koosseisus üksusi, millel on erinev tegevus või aadress. Näiteks pood ja restoran võivad olla üks ettevõte, kuid on erinevad allüksused. Need võivad asuda ühel aadressil või erinevatel aadressidel. Allüksus on majandusüksus, mis üldjuhul on hõlmatud ühe tegevusalaga ja asub ühel aadressil. Ühe tegevusalaga, kuid mitmel aadressil asuvad majandusüksused on eri allüksused. Samuti on eri allüksused erineva tegevusalaga, kuid samal aadressil asuvad majandusüksused.

<u>Näited</u>

- Ühel aadressil üks tegevus — üks allüksus (näiteks kauplus).
- Kahel aadressil kaks tegevust või kahel aadressil üks tegevus — kaks allüksust (näiteks kauplus ja õmblustöökoda või kaks trükikoda).
- Ühel aadressil kaks tegevust ning raamatupidamises on mõlema tegevuse kohta eraldi arvestus — kaks allüksust (näiteks hotell ja kauplus).

Abitegevusi (tegevus, mis toetab põhitegevust, nt juhtimine, varustamine, remondi-hooldustööd) ei loeta eri allüksusteks, kui need asuvad põhitegevusega ühel aadressil. Juhul kui abitegevus asub põhitegevusest erineval aadressil, on see eri allüksus.

Renditöötaja puhul märgitakse ettevõtte/asutuse allüksuse tegevusalaks selle ettevõtte tegevusala, kus ta uuringunädalal tegelikult töötas, mitte tööjõu rendifirma tegevusala (vt D06).

D03. Ameti kirjapanekul tuleb lähtuda tööfunktsioonidest, mida küsitletav täitis, kirjapandud amet peab tööfunktsioone võimalikult täpselt kajastama.

Üldnimetuste nagu meister, insener, tööline, lihttööline, kontrolör, käsitööline, operaator, aktsionär vms kirjapanek ei ole piisav, sest ei ilmne tehtava töö sisu. Kirjutada tuleb näiteks koolidirektor, õmblusvabriku direktor, põllumajandusühistu esimees, elektroonikainsener, ehituse töödejuhataja, töökaitseinsener, puutöökoja meister, arvutioperaator, müürsepp, paneelkonstruktsioonide monteerija, põllutööline, farmitööline jne. Tööliskutsete puhul peab kirjapandu kajastama, kas tegemist on oskustöölisega, kes tunneb mingit töövaldkonda, või masinaoperaatoriga, kes on spetsialiseerunud mingi masina, mehhanismi või

seadme juhtimisele. Õpetajate puhul on oluline märkida, millises haridusastmes ta töötab (näiteks algklasside õpetaja, õpetaja keskkoolis, õpetaja puuetega laste erikoolis vms).

Märkida tuleb nii küsitletava amet kui ka peamised tööülesanded. Töö sisukirjeldus lihtsustab vastuste hilisemat kodeerimist. Ametitunnus kodeeritakse rahvusvahelise ametite klassifikaatori (ISCO-08) järgi.

Kui küsitletav peab samas ettevõttes peale põhiameti samal ajal veel mingit teist ametit, mille eest tasutakse eraldi (näiteks töötab põhitöö kõrval koristajana), siis selline tegevus tuleb kajastada kõrvaltööna osas E.

D04A. Juhtimiskohustusi võib olla lisaks ettevõtte juhtimisstruktuuris otseselt paika pandud juhtidele ka teistel töötajatel. Juhtimiskohustus tähendab sel juhul kaastöötajate (v.a praktikandid, õpipoisid) juhendamist, nende töö eest vastutamist. Sealjuures võib juhendaja ka ise osaliselt seda tööd teha, mille eest ta vastutab.

Juhtimiskohustustega töötaja vastutab (vähemalt ühe töötaja) töö tegemise eest, juhendab selle tegemist ja kontrollib, et see oleks rahuldavalt tehtud. Juhtimiskohustustena ei käsitleta näiteks kvaliteedikontrolli või konsultandi tööd.

Siinkohal tuleb silmas pidada tavalist situatsiooni, mitte ainult uuringunädalat. Kui küsitletaval tavaliselt ei ole juhtimiskohustusi, aga näiteks uuringunädalal asendas ajutiselt puuduvat ülemust, siis seda juhtimiskohustusena ei märgita.

D04B. Tuleb rõhutada, et küsitud on otseste alluvate arvu. Küsitletava otsesed alluvad on need, kes oma tööülesannete täitmisest talle otseselt aru annavad. Kui otseseid alluvaid ei ole, siis märkida 0. Ettevõtte juhi puhul ei tohi siinkohal märkida mitte ettevõtte töötajate arvu, vaid olenevalt ettevõtte juhtimisstruktuurist järgmise taseme juhtide (asetäitjate, osakonnajuhatajate vms) arv. Taluperemehe puhul on otsesed alluvad näiteks palgatud sulased või talus töötavad perekonnaliikmed, kui peremees neid alluvateks peab.

D05. Tööalane seisund peegeldab erinevusi küsitletavate suhetes tootmisvahenditega, nende töö tasustamise viisis ja võimalustes otsustada oma tööga seotud küsimusi.

(1) Palgatöötaja on isik, kes on hõivatud täis- või osaajatööga asutuse, ettevõtte või muu tööandja heaks, mille eest talle tasutakse kas rahas või natuuras (ei ole oluline, kas see töökoht on ametlikult registreeritud või mitte). Palgatöötajad on ka ohvitserid ja allohvitserid, samuti juhutööga elatist teenivad isikud. Ka kirikuõpetaja on palgatöötaja.

(2) Palgatöötaja(te)ga ettevõtja on ettevõtte, töökoja, poe, büroo jms omanik, kes kasutab selles pidevalt vähemalt ühte palgatöötajat. Ajutine (hooajaline) palgatöö kasutamine isikut veel palgatöötajatega ettevõtjaks ei muuda. Palgatöötajatega ettevõtjaks ei loeta ka ettevõtte palgatöötajast direktorit.

(3) Palgatööjõuga talupidaja on isik, kes peab talu, milles pidevalt töötab vähemalt üks palgatud töötaja (ei ole oluline, kas talu on ametlikult registreeritud või mitte). Otsese palgata töötavad pereliikmed ja sugulased ei ole palgatööjõud.

(4) Üksikettevõtja ehk palgatöötajateta ettevõtja on isik, kes tegeleb oma töö saaduse (teenuse või toote) müümisega ja omab selle valmistamiseks vajalikke tootmisvahendeid (ei ole oluline, kas sellise üksikettevõtja tegevus on ametlikult registreeritud või mitte).

(5) Palgatööjõuta talupidaja on isik, kes peab talu, kus ei tööta pidevalt palgalist tööjõudu (ei ole oluline, kas talu on ametlikult registreeritud või mitte).

(6) Vabakutselisteks nimetatakse neid, kellel on ilma kellegi juures palgal olemata mingi vaimse tegevusega seotud amet (nt kunstnik, kirjanik), millega ei kaasne oma ettevõtet (ruume, maad, seadmeid jm). Sisuliselt on nad kõige lähedasemad üksikettevõtjatele. Vabakutseline ei ole juhutööga leiba teeniv palgaline.

Nn äripartnerid ("mitmemehefirmade" kaasomanikud) on palgatöötajatega ettevõtjad või üksikettevõtjad olenevalt sellest, kas nende firmad kasutavad palgatööjõudu või mitte.

(7) Palgata töötaja pereettevõttes, talus märgitakse nende puhul, kes töötavad oma perele kuuluvas ettevõttes või talus ilma otsest palka saamata (jagavad ettevõttest või talust saadavat sissetulekut, ka mitterahalist. Sisuliselt on nende inimeste seisund kõige lähedasem üksikettevõtjatele. Siia ei kuulu vabatahtlik töö ega tegevus. Palgata töötaja pereettevõttes või talus peab elama samas leibkonnas, kus ettevõtte või talu omanik.

Näited

- Leibkonnas elav poeg või tütar, kes töötab vanemate pereettevõttes või talus ilma otsest palka saamata, on palgata töötaja pereettevõttes, talus.
- Naine, kes töötab abikaasale kuuluvas ettevõttes või talus ilma otsest palka saamata, on palgata töötaja pereettevõttes, talus.

- Sugulane, kes ei ela leibkonnas, kuid tuleb talusse appi kiirel koristusajal ja ei saa tasu (ei rahas ega natuuras), ei ole palgata töötaja pereettevõttes, talus.
- Sugulane, kes ei ela leibkonnas, kuid tuleb talusse appi kiirel koristusajal ja saab tasu (rahas või natuuras), ei ole palgata töötaja pereettevõttes, talus. Sel juhul on vastuseks 1 (palgatöötaja).

(8) Tulundusühistu liige märgitakse isikul, kes on liige ühistus, mille eesmärk põhikirja järgi on saada ainelist tulu ja jaotada see liikmete vahel. Tulundusühistu ärinimes peab sisalduma sõna "ühistu". Vastusevarianti 8 ei märgita nende isikute puhul, kes töötavad tulundusühistus ja saavad selle eest palka (ei ole tulundusühistu liikmed). Sel juhul on vastuseks 1 (palgatöötaja).

Kui tekib raskusi aktsionärist küsitletava liigitamisega ettevõtjaks või palgaliseks, tuleks lähtuda sellest, kas ta saab tulu põhiliselt palga või omanikutulu vormis. Samamoodi tuleb talitada mitmesuguste ühistute liikmetega.

Näited

- Isik, kes töötab oma talus ja kelle juures töötavad ainult pereliikmed, kes ei saa otsest palka, on palgatööjõuta talupidaja (vastusevariant 5).
- Eraviisil töötav lapsehoidja, kes saab palka lapse vanemalt, on üksikettevõtja (vastusevariant 4).
- Lapsehoidja, kes töötab lapsehoidmisteenust pakkuva firma vahendusel ja saab palka firmast, on palgatöötaja (vastusevariant 1).
- Kodus eratunde andev õpetaja, kes saab palka õpilaselt (õpilase vanematelt), on üksikettevõtja (vastusevariant 4).

D06A. Küsimuse eesmärk on selgitada eri viisil reguleeritud töösuhete levikut.

(1, 2) Tööleping on töötaja ja tööandja kokkulepe, mille kohaselt töötaja kohustub tegema tööandjale tööd, alludes tema juhtimisele ja kontrollile, tööandja aga kohustub maksma töötajale töö eest tasu ning tagama talle poolte kokkuleppe, kollektiivlepingu, seaduse või haldusaktiga ettenähtud töötingimused. Sellest määrangust tulenevalt on töölepingu eritunnused:

1) töötaja kohustub tegema tööd, täitma kindlat tööfunktsiooni, mitte aga valmistama tööandjale konkreetset objekti;
2) töö tegemisel allub töötaja tööandja juhtimisele ja kontrollile, st töötaja ja tööandja vahel on võimu- ja alluvusvahekord;
3) tööandja on kohustatud tehtud töö eest tasu maksma, st töötaja saab töötasu just tööandjalt, mitte tellijalt.

Need kolm tunnust võimaldavad eristada töölepingut tsiviilõiguslikust töövõtulepingust. Kui need kolm eespool nimetatud tunnust esinevad korraga, võib kindlalt öelda, et tegemist on töölepinguga. Töölepingust tulenevates suhetes reguleeritakse töötegemist ennast, mitte töö lõpptulemust, nagu on omane tsiviilõiguslikust lepingust tulenevates suhetes.

Tööleping võib olla sõlmitud töötamiseks põhitööl või kohakaaslusega. Kohakaasluseks peetakse töötamist teise töölepingu alusel kas sama või teise tööandja juures väljaspool tööaega põhitööl. Töölepingu võib sõlmida kas tähtajalisena (vastusevariant 2) või määramata tähtajaks (vastusevariant 1).

Põhitöökohal töölepingu alusel töötamist tõendav dokument on tööraamat. Tööandja on kohustatud pidama tööraamatut kõigi põhikohaga töötajate kohta. Töötaja nõudel kantakse tööraamatusse ka teise tööandja juures töötatud aeg, kui töötaja esitab põhikoha tööandjale niisugust töötamist tõendava dokumendi.

Et osas D kogutakse andmeid põhitööde kohta, siis juhul kui küsitletav väidab, et ta töötab töölepingu alusel, peaks tal üldjuhul olema ka tööraamat töövõtja juures.

(3) Töövõtuleping on kirjalik leping, mille alusel töötaja kohustub tegema mingil ajal kindla töö. Töövõtulepinguga isik (töövõtja) kohustub valmistama või muutma asja või saavutama teenuse osutamisega muu kokkulepitud tulemuse (tegema töö), teine isik (tellija) aga maksma selle eest tasu. Töövõtuleping on alati tähtajaline.

(4) Avalik teenistus on töötamine riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutuses, seda nii avaliku teenistuse seaduse alusel kui ka valitud ametites. Riigi ametiasutused, kus töötamist loetakse avalikuks teenistuseks, on:

Riigikogu Kantselei,
Vabariigi Presidendi Kantselei,
Õiguskantsleri Kantselei,
kohtud,

valitsusasutused (ministeeriumid, Riigikantselei, maavalitsused, ametid, inspektsioonid),
kaitsejõudude väeosad,
Kaitsejõudude Peastaap,
Kaitseliidu Peastaap,
Riigikontroll.

Kohaliku omavalitsuse ametiasutused, kus töötamist loetakse avalikuks teenistuseks, on:

valla- ja linnavolikogu kantselei,
valla- ja linnavalitsused koos struktuuriüksustega,
osavalla- ja linnaosavalitsused,
linnavalitsuse ametid,
kohalike omavalitsuste liitude bürood.

(5) Käsunduslepinguga kohustub üks isik (käsundisaaja) osutama teisele isikule (käsundiandja) teenuseid (täitma käsundi), käsundiandja aga maksma selle eest tasu. Niisugune leping ei ole suunatud konkreetse tulemuse saavutamisele, vaid mingite tööde tegemisele teatud aja jooksul. Käsund on otsekui volitus tegutsemiseks mingi eesmärgi saavutamise nimel. Erinevalt töölepingust ei kirjutata isikule täpselt ette, kuidas ta oma tööd peab tegema. Käsundisaaja võib ise otsustada, kuidas kõige paremini eesmärgini jõuda. Kuid seejuures peab ta tegutsema käsundiandja suhtes lojaalsena ja olema hoolas ning ära hoidma käsundiandja vara kahjustamise. Lepingus võib kokku leppida, et tasu makstakse teatud ajavahemiku järel (näiteks kord kuus) või pärast käsundi täitmist.

Käsundusleping on sarnane töölepingule, mõlemal juhul tehakse tööd protsessina. Käsunduslepingud on näiteks juriidilise isiku ja juhatuse liikmete vahel sõlmitavad lepingud (nn juhatuse liikme lepingud). Tihti sõlmivad ülikoolid õppejõududega loengute lugemiseks just käsunduslepingu.

(6) Lepinguid tööjõudu rentiva firmaga esineb harva, sest renditööjõu pakkumine on Eestis alles suhteliselt uus teenus. Tööjõu rendifirmad on erinevalt tavalistest tööpakkumisi vahendavatest ettevõtetest ise tööandja staatuses — nad sõlmivad inimestega vajalikud töölepingud ise, maksavad palka ise.

Ettevõtted saavad renditööjõudu kasutada olukorras, kus püsitöötaja palgal hoidmine ei ole otstarbekas, näiteks põhitöötaja haigestumine, kiired tellimused, puhkused, ühekordsed projektid, plaanitud tähtajalised tööd jmt. Sellise töövõtumeetodi puhul on töötaja tellija ehk kliendi käsutuses kuid rendifirma palgal. Renditöötajate töölepingud on üldjuhul lühiajalised. Renditöötaja puhul märgitakse tegevusalaks (küsimus D02) ja töötajate arvuks (küsimus D07) selle ettevõtte/asutuse allüksuse tegevusala ja töötajate arv, kus ta uuringunädalal tegelikult töötas, mitte tööjõu rendifirma tegevusala ja töötajate arv.

Tööjõu rendifirma töötajate puhul, kes töötavad ainult firma enda jaoks, mitte renditööjõuna, vastusevarianti 6 ei märgita.

(7) Tööleping on üldjuhul kirjalik (vastusevariandid 1 ja 2), kuid erandina võib töölepingu seaduse kohaselt sõlmida suulise töölepingu, kui töötaja võetakse tööle sellise töö tegemiseks, mille kestus ei ületa kaht nädalat. Suuline tööleping loetakse sõlmituks, kui töötaja on tööle lubatud.

(8) Töö suulise kokkuleppe alusel tähendab harilikult nn musta tööd, mis ei ole ametlikult registreeritud ja mille pealt (erinevalt suulisest töölepingust) ei maksta sageli ka makse.

D06B. Tähtajaliste lepingute ja suulise kokkuleppe puhul küsitakse, kui pikaks ajaks leping sõlmitud on. Olenevalt lepingu või kokkulepitud töö pikkusest märgitakse see nädalates, kuudes või aastates.

D07. Töötajate arvu all on mõeldud töötajate arvu ettevõtte/asutuse selles allüksuses, kus küsitletav töötab, lähtudes küsimuse D02 juures toodud allüksuse definitsioonist. Töötajate arvu kindlakstegemisel tuleb arvesse võtta nii alalised kui ka lepinguga töötajad. Samuti tuleb lugeda küsitletav töötajate hulka.

Raskusi võib tekkida juhul, kus ettevõtte/asutuse/allüksuse töötajaskond jaguneb selgepiiriliselt täisaja- ja osaajatöötajateks, keda on täisajatöötajatega võrreldes väga palju. Kui küsitletaval selline probleem tekib, siis tuleb vastamisel lähtuda nn täistööajaekvivalendist (täistööaja ühikutesse ümberarvutatud osaajatöötajate arv). Kui töötajate arv on vahemikus 1 kuni 10 (vastusevariant 1), siis tuleb vastusesse märkida ka täpne töötajate arv.

Renditöötaja puhul märgitakse töötajate arvuks selle ettevõtte/asutuse allüksuse töötajate arv, kus ta uuringunädalal tegelikult töötas, mitte tööjõu rendifirma töötajate arv (vt ka D06).

D08. Probleeme võib töökoha (ettevõtte/asutuse) asukoha märkimisel tekkida neil juhtudel, kui selle allüksused paiknevad korraga mitmes eri kohas või kui küsitletava töö on liikuva iseloomuga (ehitajad, meremehed, autojuhid jt). Esimesel juhul tuleb lähtuda kohast, kus küsitletav ise uuringunädalal tegelikult töötas, teisel juhul auto garaažikoha, laeva kodusadama vms asukohast. Kui asukoht aja jooksul muutus

(näiteks kui küsitletav töötas järgemööda eri valdades asunud majandi allüksustes), siis tuleb lähtuda sellest, kus küsitletav kõige kauem töötas.

Asukoha märkimisel kirjutatakse omavalitsusüksuse (Eesti puhul küla/aleviku/alevi/linna, Tallinna ja Kohtla-Järve puhul ka linnaosa) nimi, teise tasandi haldusüksuse (Eesti puhul maakonna) nimi ning riigi nimi.

Õigele asulatüübile tuleb joon alla tõmmata eristamaks Eesti linnu, aleveid ja valdasid, mille nimed kattuvad (näiteks Rapla linn ja Rapla vald, Põlva linn ja Põlva vald, Vändra alev ja Vändra vald jne).

Välismaal töötavate isikute puhul märkida riik ja reale “Maakond” välisriigi haldusjaotuse järgi selle piirkonna nimetus, kus töökoht asub. Kui tegemist on linnaga, siis märkida ka linna nimi.

D09. Küsimus fikseerib töökohale asumise aja.

Ettevõtjate puhul võib tööle asumisaja määramisel tekkida probleeme ettevõtte funktsioneerimiseks ettevalmistamise ja selle tegeliku käivitumise vahelise piiri tõmbamisega. Kui küsitletaval selline probleem tekib, siis tuleb tööle asumismomendina käsitleda hetke, mil ettevõte/asutus oli valmis toodangut andma või kliente teenindama.

Teist laadi probleem võib tööle asumisaja määramisel tekkida juhtudel, kus kõrvaltöö muutus põhitööks (küsimuse D11A vastusevariant 13). Sellistel juhtudel tuleb tööle asumisajaks märkida aeg, mil töö muutus põhitööks, st pärast eelmise põhitöö lõppemist.

Näited

- Kui isikul on tööleping, mida on regulaarselt uuendatud (näiteks igal aastal uuendatav aastane leping), siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta esimest korda sellele tööle asus (leping esimest korda sõlmiti).
- Kui isik (näiteks hooajatöötaja) on töötanud praeguse tööandja juures mitu korda, sealjuures tööleping on vahepeal katkenud, siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta viimast korda sellele tööle asus (praegu kehtiv leping sõlmiti).
- Kui isik töötab ettevõttes, mille omanik vahetus, kuid tema töös ei muutunud midagi, siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta sellele tööle asus (omaniku vahetust ignoreeritakse).
- Kui isik töötab ettevõttes, mille omanik vahetus, küsitletav koondati ja uus omanik võttis ta uuesti tööle, siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta uue omaniku juurde tööle asus.
- Kui isikul on leping tööjõudu rentiva firmaga (küsimuse D06A vastusevariant 6), siis märgitakse aasta ja kuu, millal ta tööjõudu rentivasse firmasse tööle asus (vaatamata sellele, et tegelikult võib ta olla “renditud” erinevatele töökohtadele).
- Kui isiku üleviimisel ühest asutusest teise jäi kehtima sama tööleping, siis märgitakse aasta ja kuu, mil ta sellele tööle asus (üleviimist ignoreeritakse).

D11A. Küsitakse ainult neilt, kes asusid sellele töökohale viimase 12 kuu jooksul. Küsimus aitab selgitada eri tööotsimiskanalite resultatiivsust. Tähele tuleb panna, et siinkohal on küsitud, kuidas see töö saadi, mitte kõiki kasutatud tööotsimisviise. Vastusevariant 13 (kõrvaltöö muutus põhitööks) tuleb märkida sel juhul, kui küsitletaval oli varem mitu tööd, millest seni põhitööks loetu lõppes ja põhitööks (selleks, kus kulus põhiline osa küsitletava tööajast) sai üks senistest kõrvaltöödest.

D11B. Kui eelmise küsimuse D11A vastuseks ei olnud töö saamine Töötukassa kaudu, siis täpsustakse, kas Töötukassa oli selle töö saamisega seotud. Mõeldud on Töötukassa aktiivset rolli, ilma milleta küsitletav seda tööd saanud ei oleks. Näiteks sai sealt infot ettevõtja kohta (vastusevariant 1) või leidis tööpakkumiskuulutuse (vastusevariandid 2 ja 3) selle töö kohta, kus nüüd töötab. Töötukassas arvel olek või koolitusel osalemine iseenesest ei tähenda Töötukassa aktiivset rolli.

D12. Küsimus aitab selgitada tööjõu jaotust omandisektorite vahel. Vastuskaardil toodud loetelu aluseks on ettevõtte omaniku liik (enne 1996. aastat kasutati ametlikku terminit ettevõtte omandivorm). Omanike liikide jaotus on aluseks ettevõtjate klassifitseerimisel, lähtudes nende kapitaliosalusest (häälteenamuse kuuluvusest äriühingus) ja vara kuuluvusest (füüsilisest isikust ettevõtjate puhul).

Klassifitseerimise esimese etapina määratakse, kas tegemist on avaliku sektori (vastusevariandid 10 ja 20) või erasektoriga (vastusevariandid 30, 40, 50 ja 90).

Kui äriühingus (täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts, tulundusühistu) on riigi ja kohaliku omavalitsuse kapitaliosalus kokku 50% või suurem, on tegemist avaliku sektoriga. Kui riigi kapitaliosalus on äriühingus 50% või suurem, on tegemist avaliku sektori alaliigiga 10 “Riik”; kui kohaliku omavalitsuse kapitaliosalus on 50% või suurem, on tegemist alaliigiga 20 “Kohalik omavalitsus”.

Erasektorisse liigitatakse äriühing juhul, kui Eesti Vabariigil või kohalikul omavalitsusel ei ole äriühingus kapitaliosalust või kui see on alla 50%. Kui Eesti füüsiliste või juriidiliste isikute kapitaliosalus äriühingus on 50% või enam, liigitatakse see alaliigi 30 “Eesti eraõiguslik isik” alla. Kui välismaa isiku kapitaliosalus on üle 50%, liigitatakse äriühing alaliigi 40 “Välismaa eraõiguslik isik” alla. Selle alaliigi alla kantakse ka välismaa äriühingu filiaal. Füüsilisest isikust ettevõtjad kuuluvad alaliigi 30 “Eesti eraõiguslik isik” alla. Siia kuuluvad ka kõik need, kelle põhitööks on töötamine talus, tegutsemine vabakutselisena, põllumajandussaaduste tootmine müügiks, individuaaltöö vms.

Kui eraettevõtte puhul ei ole selge, kas on tegemist Eesti või välismaa omanikuga, märkida alaliik 50 “Eesti ja välismaa eraõiguslik isik”.

Avalik-õiguslikud juriidilised isikud märgitakse alaliigi 10 “Riik (Eesti Vabariik)” alla. Avalik-õiguslikud juriidilised isikud on:

Audiitorkogu,
Eesti Advokatuur,
Eesti Arengufond,
Eesti Haigekassa,
Eesti Kultuurkapital,
Eesti Kunstiakadeemia,
Eesti Maaülikool,
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia,
Eesti Rahvusraamatukogu,
Eesti Rahvusringhääling,
Eesti Teaduste Akadeemia,
Eesti Töötukassa,
Kaitseliit,
Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut,
Notarite koda,
Rahvusooper “Estonia”,
Tagatisfond,
Tallinna Tehnikaülikool,
Tallinna Ülikool,
Tartu Ülikool.

Kui on tegemist erijuhuga, mida mingil põhjusel ei saa eespool kirjeldatud liikide alla paigutada, kantakse see andmeesitaja 90 “Muu” alla.

D13. Küsimus on mõeldud avalikku sektorisse kuuluvate (riigi ja kohaliku omavalitsuse) asutuste ja ettevõtete puhul (D12 variandid 10 ja 20). Tüüpiliste näidetena kuuluvad eelarveliste asutuste hulka ministeeriumid ja riigiametid, riiklikud haridus-, meditsiini- ja teadusasutused, kohalike omavalitsuste asutused. Asutused, kes kasutavad valdavalt omateenitud vahendeid, kuid saavad riigilt või omavalitsuselt lisatoetust, loetakse isemajandavate asutuste hulka.

Sageli on küsimuse vastus ettevõtte/asutuse nimest ja/või omaniku liigist selge ja küsitleja saab vastuse kirja panna ilma küsimust küsitletavale esitamata.

D14. Küsimus on oluline sotsiaalse turvalisuse seisukohalt ja näitab, kas tehtav töö tagab küsitletava toimetuleku pikema aja jooksul või tuleb peatselt endale uus töö leida.

Ajutine töö on tähtajaline töö, mis on võetud suhteliselt lühikeseks perioodiks. Töö lõputähtaeg võib olla fikseeritud töölepingus, suulise kokkuleppega või võib olla muul viisil ette määratud (näiteks kui tegemist on hooajatööga, teise töötaja asendamisega tema äraolekul või tööga valitaval ametikohal).

Töö väljaõppe ajal (vastusevariant 2) hõlmab tähtajalise töölepinguga õpipoisse, praktikante jt. Katseajaga töö (vastusevariant 3) tähendab seda, et tööleping on sõlmitud katseaja tingimusega, mille eesmärgiks on kindlaks teha, kas töötaja oma tervise, võimete, suhtlemis- ja kutseoskuste poolest on sobiv töölepingus kindlaksmääratud töö tegemiseks, samuti selleks, et töötajal oleks võimalik veenduda töö sobivuses. Kui töötaja ei vasta töökohale esitatud nõuetele, võib tööandja töölepingu katseaja jooksul lõpetada. Ka töötajal on õigus katseajal tööleping lõpetada, kui ta leiab, et see töö talle ei sobi. Hooajatöö puhul märgitakse vastusevariant 4, juhutöö puhul 5 ning kõigi muude ajutiste tööde puhul variant 6.

D15. Küsimuse eesmärk on selgitada, kas küsitletav ise tahtis ajutist tööd või oli ta sunnitud seda tegema, sest ei suutnud alalist tööd leida. Juhul kui küsitletava soov ajutisel tööl töötamise ajal muutus, siis lähtutakse uuringunädalast. Näiteks kui küsitletav ajutisele tööle asumise hetkel tahtiski ajutist tööd, hiljem aga olukord muutus ja uuringunädalal ta eelistaks alalist tööd, kuid pole seda leidnud, on vastuseks 2.

D16. Tegemaks vahet lühiajalise ja pikaajalise töö vahel fikseeritakse küsimusega D16 töötada jäänud aeg kuudes. Kui järelejäänud ajavahemik on lühem kui üks kuu, tuleb vastuseks märkida 1, mitte 0.

D17. Osaajaga töötajad on need, kes nädalas töötavad alla 35 tunni, v.a seadusega ettenähtud juhud.

Tööaeg ei või ületada:
15–16-aastastel töötajatel 25 tundi nädalas;
17-aastastel töötajatel 30 tundi nädalas.

Töötajatel, kes töötavad allmaatöödel, tervisekahjulikel ja eriiseloomuga töödel, on lühendatud tööaja kestus kuni 35 tundi nädalas.

Koolide ja muude lasteasutuste õpetajatel, kasvatajatel ja teistel pedagoogikaspetsialistidel on lühendatud tööaja kestus kuni 35 tundi nädalas.

Nendel juhtudel loetakse osaajatööks seadusega ettenähtud nädalatööajast oluliselt (vähemalt 5 tundi) lühema tööajaga töötamist. Kui küsitletava ametikoht (õpetajad, kaevurid jms) kuulub nende hulka, kus on seadusega ettenähtud lühendatud tööaeg, ja ta väidab, et töötab osaajaga, siis tuleb täpsustada, kas see ikka nii on.

D18A. Küsimuse eesmärk on välja selgitada, kas osaajaga töötamine on vabatahtlik või pealesunnitud. Kui isik töötab osaajaga lapsehoolduspuhkuse ajal, siis on vastuseks variant 04, kui tal on muid hooldamiskohustusi (peres on alla 15-aastasi lapsi või hooldamist vajavaid täiskasvanuid), siis variant 05. Kui ta töötab osaajaga näiteks seepärast, et hoolitseb majapidamise eest, siis on vastuseks “Muud isiklikud või perekondlikud põhjused” (variant 06).

D18B–D18C. Nende puhul, kes töötavad osaajaga laste või hooldamist vajavate täiskasvanute eest hoolitsemise tõttu, selgitatakse kas nad saavad tööturul osaleda nii palju, kui soovivad. Küsitletav võib töötada osaajaga, sest ta ise soovib seda või hoopiski seetõttu, et teisiti ei ole võimalik. Sel juhul huvitab küsitlejat, kas põhjuseks on sobivate lapsehooldusteenuste või haiguse, puude või kõrge vanuse tõttu hooldamist vajavate isikute hooldamisteenuste vähesus või ebapiisav kvaliteet. Kui küsitletav sobiva hooldusteenuse olemasolul sooviks töötada täisajaga, on vastus jaatav (variant 1).

Lapsehooldusteenustena käsitleme koolieelsete lasteasutuste (lastesõimed, lasteaiad, päevakeskused jms) tööd, koolilastele pärast koolipäeva lõppu pakutavaid aja veetmise võimalusi (pikapäevarühmad jms), lapsehoidjate teenuseid.

Teenused hooldamist vajava täiskasvanu jaoks on nii teenused, mida pakutakse kodus (palgalised hooldajad), kui ka need, mida pakutakse institutsioonides (vanadekodud, hooldekodud jms).

Küsimus D18B hõlmab nii samas leibkonnas elavate oma, abikaasa või elukaaslase lapsi kui ka väljaspool leibkonda elavaid kuni 14-aastasi lapsi, kelle ees on hooldamiskohustusi.

Küsimus D18C on 15-aastaste või vanemate hooldamist vajavate isikute kohta oma leibkonnas või väljaspool seda.

Vajadus hooldusteenuse järele võib olla kas tavalisel tööajal või mingil konkreetsel ajal (varahommikul, hilisõhtul) või teatud perioodil aastas (koolivaheajal). Sugulaste, sõprade või naabrite tasuta abi hooldamisel hooldusteenusena siinkohal ei käsitleta.

D19–D20. Küsimustes D19 ja D20 mõeldakse tegelikku, mitte töölepinguga fikseeritud tööaega.

Tööaja hulka arvatakse kogu tegelikult tööl viibitud aeg koos ületundidega. Peale selle arvatakse tööaja hulka ka väljaspool töökohta tööülesannete täitmisele kulutatud aeg. Näiteks õpetajate puhul ei märgita mitte ainult antavate tundide arv, vaid tööaja hulka tuleb arvestada ka kodus tundide ettevalmistamiseks, vihikute parandamiseks jms kuluv aeg.

Tööaja hulka ei arvata lõunavaheaegu, tööle minekuks ja töölt tulekuks kulunud aega ega aega, mille eest saadi küll tasu, kuid mille vältel tegelikult ei töötatud (näiteks palgaline puhkus).

Küsimustikus kogutakse tööaja andmeid kahe küsimusega: D19 tavalise tööaja ja D20 konkreetselt uuringunädala tööaja kohta. Oluline on tähele panna, et need küsimused on ainult põhitöö kohta. Kui küsitletav töötas uuringunädalal mitmel töökohal, siis kõrvaltöödel töötatud tunnid näidatakse osas E.

D19. Tavaline tööaeg on tüüpiline töönädala kestus pikema perioodi vältel. Pikema perioodina käsitleda siinkohal kõige vähem viimast nelja nädalat ja kõige rohkem viimast kolme kuud, välja arvatud töölt puudumised puhkuse, haiguse, riigipüha vm tõttu.

Kui küsitletaval on raske tavalise tööaja küsimusele vastata selle tõttu, et ta on alles äsja tööle asunud või tunnid varieeruvad nädalate viisi, siis võib seda hinnata kaudselt.

Näited

- Kui isik on äsja tööle asunud ja tal on tööleping, siis tavaliste töötundidena arvestatakse lepingus olevad nädalatöötunnid pluss regulaarsed ületunnid (juhul kui töötajalt seda oodatakse).

- Kui isiku töötunnid varieeruvad nädalate viisi, siis tavaliste töötundidena arvestatakse neljal viimasel nädalal tegelikult töötatud pluss neljal viimasel nädalal töölt puudutud (juhul kui puudus töölt) keskmised nädalatunnid.
- Kui isik töötab igal teisel nädalal 40 tundi ja järgmisel 0 tundi, siis tavaliste töötundidena märkida 20 tundi.
- Kui isik on töölt puudunud üle nelja nädala, siis tavaliste töötundidena kajastada tavalist situatsiooni vahetult enne töölt puudumist.
- Kui isiku tavalised töötunnid varieeruvad sõltuvalt hooajast, siis märkida tavalised töötunnid praegusel hooajal.

Juhul kui tööaeg varieerub nädalate või kuude lõikes niivõrd, et ka kaudset hinnangut ei ole võimalik anda, siis märkida vastuslahtrisse 999.

D20. Tegelik tööaeg on uuringunädala tööaeg, mis sisaldab:

1) tootmise või teenindamisega otseselt seotud töötunde;
2) tootmise või teenindamisega kaudselt seotud töötunde (näiteks liikumine töökohtade vahel, personalijuhtimine jms);
3) lühikesi puhkeperioode töökohal, k.a kohvipausid;
4) koolis ja koolitusel viibitud aega, mis on tööga seotud.

Uuringunädala tööaeg põhitööl pannakse kirja päevade kaupa. Päevade kaupa märkimise eesmärk on aidata küsitletaval meelde tuletada selliseid päevi, kus küsitletava tööaeg tavapärasest oluliselt erines. Lisaks annab tööaja päevade kaupa mõõtmine teatava ettekujutuse küsitletava tööajarežiimist. Kui küsitletaval on vastamisega raskusi, siis tuleks suunata teda meenutama, mis ajal ta tavaliselt tööd alustab ja kui pikk on tema tööpäev, mitu päeva nädalas ta tavaliselt töötab ning kas uuringunädal erines millegi poolest küsitletava tavalisest töönädalast. Nii toimides on võimalik teada saada võrdlemisi tõelähedane töötundide arv.

Probleemiks võib olla asjaolu, et küsitletavad ei ole harjunud oma nädalatööaega kokku lugema. Tähelepanelik tuleb olla ka siis, kui küsitletav ütleb, et tema tegelik nädalatööaeg on täpselt 40 tundi. Kahtluse korral tasuks täpsustada, kas küsitletav ei ajanud segi oma lepingujärgset ja tegelikku tööaega.

Näited

Tegelikult töötatud tunnid hõlmavad:

- töökoha ettevalmistamist, parandus- ja hooldustööd;
- tööriistade ettevalmistamist ja puhastamist;
- kviitungite, arvete, töötatud aja kestuse aruannete ja muude ettekannete kirjutamist;
- töölähetusel (komandeeringus) olles reisimisele kulunud aega;
- koolitusel viibitud tunde, kui üks järgmistest tingimustest on täidetud:
  1) osales koolitusel tööandja nõudmisel;
  2) koolitus toimus tööajal;
  3) koolitus oli otseselt seotud praeguse tööga;
- tööülesannete täitmist kodus;
- õpetajatel kodus tundide ettevalmistamist, vihikute parandamist jms.

Tegelikult töötatud tunnid ei hõlma:

- tööle ja töölt koju sõidu aega;
- lõunavaheaega;
- isiklikel põhjustel töölt puudumisi (arsti juures käimine jms);
- koolitusel viibitud aega, mis ei ole tööga seotud;
- talupidajatel kodusteks majapidamistöödeks (majaümbruse korrashoiuks, koristustöödeks, pesupesemiseks, toiduvalmistamiseks) kulutatud aega.

D21–D24A. Kui küsitletava tööaeg oli uuringunädalal tavapärasest lühem või pikem, siis selgitatakse erinevuse põhjus. Küsimusega D22 selgitatakse, kas tavalisest rohkem töötamise põhjused olid seotud töö iseloomuga (vastusevariant 3) või töötaja enda sooviga (variandid 1, 2). Koos tavalisest vähem töötamise / töölt puudumise põhjusega fikseeritakse ka selle kestus (D24A). Põhjuste fikseerimise kaudu on võimalik välja tuua need küsitletavad, kes olid töökohapoolsetel põhjustel sunnitud töötama tavapärasest lühema ajaga (sisuliselt vaeghõivatud).

D24B–D24H. Ületunnitöö on töötamine üle kokkulepitud tööaja normi. See kehtib nii tasustatud kui ka tasustamata (näiteks jäi õhtuti kauemaks tööle, sest ei jõudnud päeval valmis, mis vaja, asendas haigestunud kaastöötajat vms) ületundide puhul.

Töötatud tunnid arvestatakse ületunnitööks kahel juhul. Esiteks, kui nii töötaja kui ka tööandja saavad aru, et kindel hulk tööd tuleb teha lisaks lepingujärgsetele tundidele. Teiseks, kui ületunnid on vajalikud seatud eesmärgi saavutamiseks. Ületunnitöö on alati seotud lisatundidega. Libiseva tööaja (summeeritud tööaja arvestuse) korral on ületunnitööks arvestusperioodi töötundide üldarvu ületavad töötunnid. Uuringunädalal rohkem töötatud tunde, mis pikema ajavahemiku jooksul kompenseeritakse vabade tundide või päevadega, ületunnitööks ei loeta. Ka vahetustega töötajate puhul, kes mõnel perioodil (nädal, kuu) töötavad rohkem ja teisel perioodil vähem, ei ole tegemist ületunnitööga, kui kokkuvõttes tuleb keskmine tööaeg sama, mis lepingus kirjas.

Erisituatsioonid (näiteks õpetaja valmistab kodus poole ööni järgmise päeva tunde ette või töötaja loeb teel töölt koju rongis tööalaseid materjale) võib märkida ületunnitööks, kui küsitletav ise seda ületunnitööks peab.

Uuringunädalal tehtud ületunnitöö selgus juba küsimuse D22 vastusest (variant 4), aga juhul kui uuringunädalal tavapärasest vähem või rohkem töötamisel oli mitu põhjust (näiteks mõnel päeval oli puhkusel, mõnel päeval tegi ületunde), siis ei võrdu tavalise ja uuringunädala tundide vahe ületundide arvuga.

D25A–D25B. Viimase kuu töötasu küsitakse kõigilt palgatöötajatelt. Ettevõtjatelt, talupidajatelt ja vabakutselistelt küsitakse ainult palga vormis saadud tasu, ettevõtjatulu ei ole vaja märkida.

Viimane kuu on uuringunädalale eelnev kalendrikuu. Kui küsitletav ei tea viimase kuu töötasu, sest selle kuu palgapäeva ei ole veel olnud, siis märkida eelneva kuu kohta, mille palgapäev on juba möödas.

Töötasu alla kuuluvad:

1) ajatööpalgad, tükitööpalgad;
2) lisatasud ja preemiad (kvartali- ja aastapreemia, jõulutoetus jms);
3) lisatasud ületundide, öötöö ja puhkepäevadel töötamise eest;
4) lisatasud rasketes ja tervisekahjulikes tingimustes töötamise eest;
5) puhkusetasud ja -toetused, tööseisakutasud;
6) loonustasud (toitlustamine jms);
7) ajutise töövõimetuse või haige hooldamise eest arvestatud hüvitis (haigusraha).

Et ei tekiks segadust brutotasuga ja/või netotasuga, on küsitud mõlemaid. Brutotöötasu on töötasu koos sellelt makstavate maksudega (tulumaks, töötuskindlustusmaks, maksed II pensionisambasse). Netotöötasu on kohustuslike maksete – töötuskindlustus- ja tulumaksu – mahaarvamise järel töötajale arvestatud töötasu.

~~Brutotasu on töötasu enne üksikisiku tulumaksu mahaarvamist ehk väljateenitud töötasu. Netotasu on töötasu, millest on maha arvatud üksikisiku tulumaks, ehk kättesaadud töötasu.~~ Kui küsitletav oskab öelda ainult ühte, siis märgitakse see ning jäetakse teine rida tühjaks. Oluline on, et fikseeritakse täpselt, kumb tasu see oli. Juhul kui selgub, et küsitletav sai (lisaks) töötasu, mille pealt ei maksta makse (nn ümbrikupalk, jootraha jms), siis märkida (liita juurde) sama summa nii bruto- kui ka netotasu reale.

D25C–D25F. Palgatöötajate puhul täpsustatakse, kas viimase kuu töötasu oli tavaline. Juhul, kui küsitletava palk oli viimasel kuul väiksem (näiteks haiguspäevade tõttu) või suurem (näiteks puhkusetasu, mitteregulaarne lisatasu), siis küsitakse ka tavalist kuutöötasu.

D25G. Neile, kes ei oska või ei taha öelda täpset töötasu, antakse ette palgavahemikud ja palutakse öelda missuguses vahemikus oli viimase kuu netokuutasu.

D25H. Küsimuse eesmärk on teada saada, kas viimasel kuul on palka tõstetud või vähendatud. Siinkohal ei arvestata ühekordset muutust haiguse, puhkuse vms tõttu (see on kajastatud D25Ds), vaid palga muutust pikemaks ajaks (kuni järgmise palgamuudatuse korralduseni vms).

D26–D31. Ühe ja sama töötundide arvu puhul võib töö olla korraldatud eri viisil. Tööajaküsimuste täiendusena sisaldab ankeet küsimusi töö vahetuselisuse ja tööajarežiimi kohta nelja viimase nädala jooksul.

D26. Vahetustega töö on regulaarne töökorraldus, kus ettevõte tegutseb või firma teenindab väljaspool tavapärast tööaega (8.00–17.00). Vahetustega töö on selline organiseeritud töökorraldus, kus vahetuse alguses võetakse töö eelmiselt vahetuselt üle ning vahetuse lõpul antakse töö järgmisele vahetusele üle. Vahetustega töötamine toob kaasa töötamise varahommikul, öösel või nädalavahetustel ning nädala puhkepäevad ei ühti mitte alati nädalavahetusega, tavaliste puhkepäevadega. Kui töö algus- ja lõpukellaaeg on püsivad, siis töö vahetuselisusest ei räägita: näiteks püsivalt öövahetuses töötamist vahetustega tööks ei loeta.

D27. Õhtusel ajal töötamise all mõeldakse töötamist ajavahemikus kella kuuest kaheteistkümneni õhtul. Kui vähemalt pool nelja viimase nädala tööajast langeb õhtusele ajale, siis on vastuseks variant 1 (sageli), kui alla poole, siis variant 2 (mõnikord). Kui küsitletava tööaeg on väga muutuva iseloomuga ning määramisega tekib raskusi, tuleks lähtuda töötundidest.

D28. Öötöö all mõeldakse töötamist ajavahemikus kella kaheteistkümnest öösel kella kuueni hommikul. Tuleb tähele panna, et niisugune määratlus erineb tavapärasest öötöö määratlusest (kella 22st kuni 06ni). Vastusevariantide selgitust vt D27.

D29–D30. Siinkohal on mõeldud formaalset töökorraldust, mis näeb ette laupäeviti või pühapäeviti töötamist. Kui küsitletav võtab vahetevahel oma initsiatiivil tööd koju kaasa või töötab nädalavahetusel töökohal mingil muul põhjusel, siis seda siinkohal arvestada pole vaja.

D31A. Kodustöötamine tuleb kõne alla ilmselt vabakutseliste, individuaaltöö tegijate, pereettevõttes töötajate jt puhul (kodus õmblemine, kudumine, tõlkimine jms). Viimastel aastatel on paljud väikefirmad registreeritudki omaniku kodusel aadressil. Juhul kui küsitletav ütleb, et ta töötab kodus, tuleb täpsustada, kas tal on töötegemiseks eraldi ruum(id) oma korteris või majas, mis on selgelt eraldatud eluruumidest (kodust), näiteks eraldi sissekäiguga. Kui see on nii, siis ei ole tegemist kodustöötamisega. Nii nagu ka küsimustes D29 ja D30, on siingi mõeldud formaalse töökorraldusega kavandatud kodustöötamist (töötaja ja tööandja vaheline kokkulepe), mitte aga selle töö tegemist, mida oleks võinud teha ka töökohas (näiteks töö võeti koju kaasa, sest tähtaeg surus peale).

D31B. Kaugtöö on töötamine väljaspool tööandja tavapäraseid tööruume (kas kodus või kaugbüroos), olles samal ajal tööandjaga ühenduses kaasaegsete infotehnoloogia- ja telekommunikatsioonivahenditega. Ei ole oluline, kas töötaja kasutab oma isiklikku või tööandja arvutit. Kaugtöötamine võib olla täielik või osaline. Täieliku kaugtöö puhul töötab töötaja kodus või kaugbüroos individuaalselt, omamata füüsilist töökohta ettevõttes. Osalise kaugtöö puhul töötab töötaja kodus või kaugbüroos individuaalselt vaid osa ajast, ülejäänud aja aga ettevõttes oleval töökohal. Kaugbüroo on ettevõtte teises paikkonnas asuv allüksus, mis on ettevõttega ühendatud infotehnoloogia- ja telekommunikatsioonivahendite abil. Näiteks kaugbüroos töötajal on arvuti kaudu võimalus ligi pääseda ettevõtte andmebaasidele, ettevõtte Intraneti-lehele jms. Kaugtöö võib olla ka mobiilne, st töötaja töötab liikuvalt, olles ettevõttega ühendatud mobiilsete side- ja infotehnoloogiavahenditega.

D32A–D32B. Töökoha kaugus kodust (elukohast) märgitakse üldjuhul kilomeetrites. Elukohast vähem kui ühe kilomeetri kaugusel asuva töökoha kaugus märgitakse meetrites (100, 10 vms). Kodustöötamise puhul kirjutatakse kilomeetrite vastuslahtrisse 9998. Juhul kui ei saa määrata töökoha kaugust, sest tööd tehakse erinevates töökohtades, märgitakse 9999.

Küsimuses D32B küsitakse, kas küsitletav käib iga päev kodust tööle, sest võib elada näiteks Tartus ja tööle käia Tallinnasse, kuid mitte iga päev (näiteks ainult nädalalõpuks koju). Kauguseks märkida D32A-s sel juhul kaugus kodust, mitte ööbimiskohast ja D32B vastus on eitav..

Välismaal töötajate puhul, kellel on välismaal ka elukoht (mitte ajutine ööbimiskoht), märkida D32A-s kaugus välismaal oleva elukoha ja töökoha vahel. Sel juhul on D32B vastus jaatav.

Välismaal töötavate inimeste puhul, kellel ei ole välismaal elukohta, kuid on ajutine ööbimiskoht (näiteks tööliste majutuskoht, hotell vm), märkida D32A-s kaugus Eestis asuva kodu ja töökoha vahel ja D32B vastus on eitav.

D32C. Neilt, kes ei käi iga päev kodust tööle, küsitakse lisaks D32A-s küsitud töökoha kaugusele kodust ka töökoha kaugust ööbimiskohast (teisest elukohast). Nende puhul, kes töötavad ja ööbivad samas kohas (näiteks laeval), märgitakse kilomeetrite vastuslahtrisse 9998. Juhul kui ei saa määrata töökoha kaugust ööbimiskohast, sest tööd tehakse erinevates töökohtades, märgitakse 9999.

D33–D34. Nende puhul, kes tavaliselt (iga päev) ei käi kodust tööle (D32B-le vastasid eitavalt), märkida ööbimiskohast (tööliste majutuskohast, hotellist vm) või teisest elukohast tööle mineku viis ja aeg.

Küsimuse D33 vastuseks märgitakse ‘Isikliku autoga’ (variant 4) ka siis, kui tööle minnakse kellegi teise (sõbra, naabrimehe vm) isikliku autoga.

Küsimusega D34 saadakse teada hinnang kodust või teisest elukohast tööle jõudmise tavapärase aja kohta.

D35. Küsitakse küsitletava enda arvamust oma töö ja haridustaseme vastavuse kohta.

5.3 OSA E. KÕRVALTÖÖD

Eesmärk

Osa E eesmärk on koguda teavet mitmel töökohal töötajate arvu, kõigil töödel kokku töötatud töötundide, kõrvaltööde tegevusalati, ametialati jaotuse jms kohta.

Mõisted

Kõrvaltöö — töö, mis ei ole põhitöö, kuid annab küsitletavale sissetulekut. Kõrvaltöö määratlemisel lähtutakse samadest põhimõtetest nagu põhitöö puhul (vt osa C). Mitmel töökohal töötaja otsustab ise, missugune neist on põhitöö, missugune kõrvaltöö. Kui küsitletav ise ei oska otsustada, käsitleda põhitööna tööd, mida ta tavaliselt teeb kõige rohkem tunde.

Juhised

E01–E02. Teatud juhtudel võib küsitletaval tekkida raskusi vahetegemisega põhitöö raames täidetava lisaülesande ja kõrvaltöö vahel. Tüüpiliselt esineb selline olukord projektiiseloomuga tööde puhul, kus küsitletava põhitöö seisneb sisuliselt mitme ülesande üheaegses täitmises ning raske on mingist põhi- ja sellele lisaks juurde võetud kõrvaltööst rääkida. Kui tegemist on sisult sarnaste töödega, siis tuleb paralleelseid projekte käsitleda sama tööna. Kui aga tegemist on muust tegevusest sisu poolest selgesti eristuva ja eraldi tasustatava tööga, siis tuleb seda käsitleda kõrvaltööna.

Probleeme võib tekkida ka mitmesuguste küsitletava toimetuleku seisukohalt ebaoluliste ja sageli lühiajaliste kõrvaltöödega (näiteks ajaleheartiklite kirjutamine jms). Juhul kui küsitletav uuringunädalal sellist tööd tegi, tuleb see kirja panna.

E02. Lisaks põhitöökohale on samaaegselt küsitud olemasolevate töökohtade arvu. Töökohavahetus uuringunädalal ei mõjuta töökohtade arvu.

Näited

- Kui küsitletav vahetas uuringunädalal töökohta, siis ei ole tegemist mitte kõrvaltööga, vaid põhitööga (osas D lähtuda töökohast, mis tal oli uuringunädala viimasel päeval).
- Kui küsitletaval on põhitöö ja kõrvaltöö ning ta vahetas uuringunädalal kõrvaltöökohta, siis ei ole tegemist mitte kahe kõrvaltööga, vaid ühe kõrvaltööga (osas E lähtuda kõrvaltöökohast, mis tal oli uuringunädala viimasel päeval).
- Kui isikul on oma erapraksis ja ta teeb sama tööd ka teise tööandja juures (näiteks arstil on erapraksis ja töötab ka haiglas), siis on tegemist põhitööga ja kõrvaltööga.
- Kui ettevõtja teeb oma firmas mitut erinevaid ametioskusi nõudvat tööd, siis on tegemist ühe tööga.
- Kui ettevõtjal on mitu firmat, siis on tegemist mitme tööga.

E03–E06. Kui küsitletaval on mitu kõrvaltööd, siis küsitakse ühe, küsitletava jaoks kõige olulisema kohta. See võib olla kas suurimat sissetulekut andev kõrvaltöö või pikima tööajaga kõrvaltöö.

E03. Vt D01.

E04. Vt D02.

E05. Vt D03.

E06. Vt D05.

E07. Vt D19.

E08. Vt D20.

E09. Küsimuses arvestatakse töötasu kõigi kõrvaltööde puhul. Vt D25A–D25B.

5.4 OSA F. VAEGHÕIVE

Eesmärk

Osa F eesmärk on koguda andmeid vaeghõive analüüsimiseks. Kui lühema tööajaga töötamine on töökohapoolsete tingimustega peale sunnitud (näiteks tellimuste või töö vähesus) ning küsitletav ise eelistaks täisajatööd, siis on suure tõenäosusega tegemist vaeghõivega. Et tööhõivepoliitika eesmärk pole inimeste kindlustamine mitte lihtsalt tööga, vaid normaalset äraelamist võimaldava tööga, siis ei ole vaeghõive tööjõu alakasutuse vormina sugugi parem kui töötus.

Mõisted

Vaeghõivatud — hõivatud, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust:

1) isik ei tööta täisajaga;
2) soovib rohkem töötada (soovib lisaks olemasolevale tööle lisatööd, uut tööd pikema tööajaga või olemasoleval töökohal pikema tööajaga töötada);
3) on valmis lisatööd kohe (kahe nädala jooksul) vastu võtma.

Juhised

F01. Praeguse tööaja all on silmas peetud küsitletava tavalisi nädala töötunde põhitööl ja kõrvaltöödel kokku. Küsimus esitatakse kõigile, sõltumata sellest, kui pikk on küsitletava tavaline töönädal. Küsimuses eeldatakse, et praegusega võrreldes pikema või lühema tööajaga töötamisele kaasneb vastavalt ka suurem või väiksem töötasu.

F02. Soovitavat nädala töötundide arvu küsitakse kõigilt hõivatutelt. Neilt, kes ei oska täpset tundide arvu öelda, küsitakse, kas nad sooviksid töötada rohkem (vastusevariant 97) või vähem (vastusevariant 98) kui olemasoleval tööl. Märkida kogu tundide arv, mis soovitakse töötada. Rohkem töötada soovijate puhul tuleb liita praegused nädala töötunnid ja tunnid, mida soovitakse lisaks töötada. Vähem töötada soovijate puhul tuleb lahutada praegustest nädala töötundidest tunnid, mille võrra soovitakse vähem töötada.

F03. Kahes eelmises küsimuses küsiti, mida küsitletav soovib. Siin küsitakse, kas ta astus reaalseid samme oma töötingimuste muutmiseks, st kas ta otsis uut tööd või lisatööd.

F04. Kui küsitletaval oli uue või lisatöö otsimiseks mitu põhjust, siis märgitakse kõige olulisem. Sobivama asukohaga töö otsimine (vastusevariant 3) hõlmab sellise töö otsimist, mille asukoht oleks elukohale lähemal, mille puhul tööl käimine (sõit) oleks odavam või mugavam, mis võimaldaks tööd igapäevaeluga paremini ühitada jms. Tervislikule seisundile sobivama töö otsimine (vastusevariant 7) märgitakse pikaajalise haiguse, vaeguse või puudega inimeste puhul, kes otsivad tööd, mis oleks nende seisundile paremini kohandatud. Ka siis, kui näiteks liikumispuudega inimene otsib elukohale lähemal asuvat tööd, märgitakse vastusevariandiks 7, mitte 3.

F05. Täpsustatakse, missugust tööd otsiti tööaja pikkusest lähtuvalt.

F06. Kui küsitletav ei otsinud tööd ega taha rohkem töötada, siis jätkub küsitlus H19A-st.

F07. Neilt, kes soovivad pikema tööajaga töötada, kuid ei otsinud tööd, küsitakse, kas nad sooviksid lisaks teist töökohta (vastusevariant 1), sooviksid töökohta vahetada (vastusevariant 2) või ainult olemasoleval tööl rohkem töötada (vastusevariant 3). Kui küsitletav ei eelista ühtegi varianti, märgitakse vastusevariant 4.

5.5 OSA G. MITTETÖÖTAVA VIIMANE TÖÖKOHT

Eesmärk

Osas G küsitaks uuringunädalal mittetöötanute viimase töökoha andmeid, mille alusel saadakse hinnangud töötute ja mitteaktiivsete elanike jaotuse kohta viimase töökoha tegevusala, ametiala, hõivestaatuse, töölt lahkumise põhjuste (sealhulgas hooldamiskohustuste tõttu) ja töölepingu lõppemise viisi järgi, töötuse määra kohta tegevusalati ja ametialati jms.

Mõisted

Töötamise määratlemisel lähtutakse samadest põhimõtetest nagu põhitöö puhul (vt osa C), v.a lühiajalised töösuhted. Juhutöid, suviseid töölkäimisi ega muid lühiajalisi töösuhteid osas G mitte arvestada.

Hooldamiskohustused, vt osa D.

Juhised

G01–G08. Uuringunädalal mittetöötanu viimase töökoha kohta küsitakse andmeid juhul, kui ta töötas viimati vähem kui kümme aastat tagasi. Kui see on nii, siis esitatakse küsimused G04–G08 selle töökoha kohta.

G04A–G04B. Küsimustega on võimalik eristada põhitöö lõppemist töökohast ja küsitletavast tingitud põhjustel, samuti sunnitud ja vabatahtlikku töölt lahkumist.

G04A. Koondamise (vastusevariant 04) all on mõeldud olukorda, kus koos inimese töölt vabastamisega kaotati ka vastav tööfunktsioon (ametikoht). Vallandamise (variant 03) puhul jääb tööfunktsioon alles, vabastatakse aga konkreetne inimene.

Variantides 10 “Pensionile jäämine seadusjärgses pensionieas” ja 11 “Ennetähtaegne vanaduspensionile jäämine” on seadusjärgse pensioniea all mõeldud pensioniseadusega sätestatud vanust, millest alates isikul on õigus vanaduspensionile. Need, kellele on seadusega kehtestatud madalam pensioniiga (näiteks naised, kes on sünnitanud viis või rohkem last ja kasvatanud nad 8-aastaseks), kuuluvad samuti variandi 10 alla. Variant 11 on nende jaoks, kes jäid eelpensionile. Riikliku pensionikindlustuse seaduse järgi on töötajal võimalus jääda nn eelpensionile 3 aastat enne seaduses sätestatud vanaduspensioniikka jõudmist.

Töövõimetuse tõttu töölt lahkunute puhul märgitakse variant 08 “Enda haigus, vigastus või puue”.

Muud isiklikud või perekondlikud põhjused (variant 14) on näiteks elukohavahetus, abiellumine jms. Kui isikul on hooldamiskohustusi (peres on alla 15-aastasi lapsi või hooldamist vajavaid täiskasvanuid), siis on vastuseks variant 13, kui ei ole (näiteks lasteta koduperenaine, kes hoolitseb vaid mehe ja majapidamise eest), siis variant 14.

G04B. Täpsustatakse tööst tulenevaid töölt lahkumise põhjuseid, mis on ilmselt enamasti seotud omal soovil lahkumisega. Vastusevariandi "Teine tööandja pakkus paremat tööd (suuremat palka, paremaid töötingimusi vms)" eesmärgiks on selgitada, palju töötajaid üle ostetakse.

G05. Vt D02.

G06A–G06B. Vt D03.

G06C. Vt D04A.

G07A. Vt D05.

G08. Palgatöötajatelt küsitakse, kuidas nende tööleping lõppes.

Vastavalt töölepingu seadusele on töölepingu lõppemise alus poolte kokkulepe, tähtaja möödumine, töötaja algatus, tööandja algatus, kolmandate isikute nõudmine või pooltest sõltumatud asjaolud.

(1) Töötaja algatusel (omal algatusel) töölepingu lõpetamise põhjus on tavaliselt isiklik (näiteks enda haigus, õppima asumine) või perekondlik (näiteks perekonnaliikme hooldamise vajadus), aga ka töötaja rahuolematus tööga või tööandjaga.

(2) Tööandja algatusel võib lõpetada nii määramata kui ka määratud ajaks sõlmitud töölepingu enne lepingutähtaja möödumist näiteks ettevõtte, asutuse või muu organisatsiooni likvideerimise, pankroti väljakuulutamise, töötajate koondamise puhul, töötaja mittevastavuse puhul oma ametikohale või tehtavale tööle tööoskuse või tervise tõttu, katseaja ebarahuldavate tulemuste tõttu, töötaja pikaajalise (üle nelja kuu kestnud) töövõimetuse puhul.

(3) Poolte kokkuleppel võib töölepingu lõpetada igal ajal, kui üks pooltest esitab vastavasisulise kirjaliku taotluse ja teine pool annab lepingu lõpetamiseks kirjaliku nõusoleku.

(4) Tähtajalisena sõlmitud töölepingud lõppevad tähtaja möödumisel.

(5) Kolmandate isikute nõudmisel võib lõppeda tööleping alaealisega. Alaealise seaduslik esindaja või tööandja asu- või elukohajärgne tööinspektor võib nõuda alaealisega sõlmitud töölepingu lõpetamist, kui töötamisel ei ole järgitud töölepingu seaduses sätestatud nõudeid. Pooltest sõltumatutel asjaoludel lõpeb tööleping näiteks süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisel; töölevõtmise eeskirjade rikkumisel; ühega lähedases suguluses või hõimluses olevatest töötajatest, kui üks neist töötab teise vahetus alluvuses ametikohtadel, kus selline töötamine pole lubatud.

Kui küsitletav ei töötanud töölepinguga, töötas näiteks töövõtulepinguga või suulise kokkuleppe alusel, siis on vastuseks variant 7.

5.6 OSA H. TÖÖOTSINGUD

Eesmärk

Osas H kogutakse informatsiooni mitmete töötuse ja mitteaktiivsuse indikaatorite (töötute arv, töötuse määr, pikaajaline töötus, tööotsimisviisid, töötuseelne seisund, mitteaktiivsete arv, mitteaktiivsuse põhjused, heitunute arv jm) arvutamiseks.

Küsimustega otsitava töö iseloomu kohta saadakse eksisteerivast tööpuudusest mitmekesisem ülevaade: on ju üsna suur vahe, kas otsitakse alalist tööd või soovitakse seda vaid mingiks piiratud ajaks; kas ollakse nõus töötama minimaalpalga eest või eeldatakse mitme tuhande euroni ulatuvaid palgapakkumisi jne.

Tööhõivepoliitikas on vajalik hinnata puudu olevate töökohtade struktuuri ja töötuse kui sotsiaalse probleemi tõsidust. Küsitletava seisund tööotsimisperioodi algul aitab selgitada, mil viisil tööleidmise tõenäosus sõltub töötusele eelnenud olukorrast, ning näitab, kes leiavad töö ise ja kes selleks rohkem abi vajaksid.

Küsimusega tööotsimisviisidest saadakse ettekujutus erinevate tööotsimisviiside esinemissagedusest eri rahvastikurühmades. Küsitletava kasutatud tööotsimisviiside arv annab tunnistust tööotsingute intensiivsusest.

Töötukassaga seotud küsimuste baasil saab hinnata, kui palju töötuid end Töötukassas arvele ei võta ja miks.

Mõisted

Töötu — isik, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust:

1) on ilma tööta (ei tööta hetkel mitte kusagil ega puudu ajutiselt töölt);
2) on töö leidmisel valmis kohe (kahe nädala jooksul) tööd alustama;
3) otsib aktiivselt tööd.

Registreeritud töötu **—** 16-aastane kuni vanaduspensioniealine isik, kes ei tööta, on töötuna arvele võetud Töötukassas ja otsib tööd. Töötu otsib tööd, kui ta täidab individuaalset tööotsimiskava ning on valmis vastu võtma sobiva töö ja kohe tööle asuma.

Mitteaktiivne — isik, kes ei soovi töötada või ei ole selleks võimeline.

Juhised

H01. Küsimusega soovitakse teada, kas küsitletav astus nelja viimase nädala jooksul töö saamiseks mingeid konkreetseid samme: pöördus sugulaste/tuttavate poole, jälgis tööotsimiskuulutusi, tegi ise ettevalmistusi ettevõtluse alustamiseks, talu rajamiseks, ootas kokkulepitud töö algust, oli Töötukassas töötuna registreeritud vms. Neli viimast nädalat on uuringunädal ja kolm sellele eelnenud nädalat.

H02A. Küsimuse eesmärk on selgitada mitteaktiivsuse põhjus. Variant 02 on tööandjalt tööle tagasipöördumise teadet ootavatele sundpuhkusel olijatele, kelle sundpuhkus on kestnud üle kolme kuu ja kes ei saa vähemalt 50% palga ulatuses tasu (vt C06). Variandid 12–15 aitavad välja tuua nn heitunud inimesi, kes oleksid tahtnud töötada, kuid olid kaotanud lootuse tööd leida.

H02B–H02D. Küsimused on sarnased osaajaga töötavatelt küsitavate küsimustega D18B–D18C. Siinkohal tahetakse teada, kas küsitletav, kel on hooldamiskohustusi, on sunnitud tööturult eemale jääma, sest puudub sobiv lapsehooldusteenus või hooldusteenus haiguse, puude või kõrge vanuse tõttu hooldamist vajava isiku jaoks.

Näited

Lapsehooldusteenused on:

- koolieelsete lasteasutuste (lastesõimed, lasteaiad, päevakeskused jms) teenused;
- koolilastele pärast koolipäeva lõppu pakutavad aja veetmise võimalused (pikapäevarühmad jms);
- lapsehoidjate teenused.

Lapsehooldusteenus ei ole:

- sugulaste, naabrite, lähedaste isikute abi, kes hoiavad lapsi tasuta.

Hooldusteenused on:

- hooldusteenused, mida pakutakse kodus (palgalised hooldajad);
- hooldusteenused, mida pakutakse institutsioonides (vanadekodud, hooldekodud jms).

Hooldusteenus ei ole:

- sugulaste, naabrite, lähedaste isikute abi, kes hooldavad tasuta.

H03. Selleks et hinnata tööjõu pakkumist tulevikus, täpsustatakse nende kohta, kes vastasid, et ei otsinud tööd, kas nad tahaksid võimaluse korral tööle asuda.

H04. Variant 01 kehtib vaid töö kaotanud palgatöötajate kohta, pankrotti läinud ettevõtjad ja talupidajad tuleb kajastada variantides 04 ja 05. Tähelepanelik tuleb olla ka õpingutega seotud variantide 09–10 kasutamisel. Variant 18 märgitakse sel juhul, kui küsitletav hakkas tööd otsima sundpuhkuse ajal.

H05. Mõeldud on pideva tööotsimise algust. Kui järjepidev tööotsimine algas enne, kui küsitletav oma eelmiselt töökohalt lahkus, siis tuleb nii ka kirja panna. Küsimus H05 esitatakse ka neile töötavatele, kes küsimusele F04 vastasid jaatavalt (otsisid uut või lisatööd).

H06–H12. Küsimusteseeria eesmärk on selgitada, millist tööd küsitletav otsis. Küsimused esitatakse ka neile töötavatele, kes otsisid uut või lisatööd.

H13. Oluline on tähele panna, et küsitakse mitte eelmisel nädalal, vaid nelja viimase nädala jooksul kasutatud tööotsimisviise. Neli viimast nädalat on uuringunädal ja sellele eelnenud kolm nädalat. Variandid 14 ja 15 on juhuks, kui küsitletaval on juba töökoht leitud ja kokkulepe, et alustab sellel töökohal mingist kuupäevast tööd. Kui see kuupäev on vähem kui kolme kuu pärast, siis on vastuseks variant 14, kui aga rohkem kui kolme kuu pärast, siis variant 15.

H14. Kui küsitletav nimetas ainult üht tööotsimisviisi, siis märkida see ka küsimuses H14 kui peamine.

H15–H16. Nendelt, kes küsimuses H13 ei märkinud tööotsimisviisina Töötukassa poole pöördumist (vastusevariant 01), küsitakse, miks nad ei pöördunud. Töötukassas registreerumisega seonduvat vt H19.

H17–H18. Küsimuste eesmärk on küsitletava töövalmiduse väljaselgitamine, mis tööotsimise kõrval on töötuskriteeriumi teine element.

H19–H24. Küsimuste eesmärk on selgitada küsitletavate suhteid Töötukassaga. Oluline on, et küsimusi esitataks kõigile 16-aastastele kuni pensioniealistele, kel alaline töö puudub. Töötukassas registreerumine ei ole määrav küsitletava majandusliku seisundi määramisel (töötav, töötu või mitteaktiivne). Kui näiteks küsitletav töötab juhutööl ja on samal ajal Töötukassas registreeritud, siis peab see nii ka ankeedis kajastuma.

1. jaanuaril 2006 jõustunud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse järgi on **registreeritud töötu** 16-aastane kuni vanaduspensionieale isik, kes ei tööta, on töötuna arvele võetud Töötukassas ja otsib tööd. Töötu otsib tööd, kui ta täidab individuaalset tööotsimiskava ning on valmis vastu võtma sobiva töö ja kohe tööle asuma.

H21–H22. Vastuste kirjapanekul peaks teadma järgmist.

Töötuskindlustus on sundkindlustuse liik, mille eesmärk on kindlustatule töötuse korral tööotsingute ajaks kaotatud sissetuleku osaline kompenseerimine, töötajale töölepingu ülesütlemise ja avalikule teenistujale teenistussuhte lõpetamise hüvitamine koondamise korral ning töötajate nõuete kaitse tööandja maksejõuetuse korral.

Õigus töötuskindlustushüvitisele on kindlustatud isikul:

1) kes on töötuna arvele võetud tööturuteenuste ja -toetuste seaduse kohaselt ja
2) kellel on kindlustusstaaži vähemalt 12 kuud töötuna arvelevõtmisele eelnenud 36 kuu jooksul.

Kindlustatul on õigus saada töötuskindlustushüvitist kogu töötuna arvel oleku ajal, ent mitte kauem kui:

1) 180 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaž on lühem kui viis aastat;
2) 270 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaž on 5–10 aastat;
3) 360 kalendripäeva kindlustatul, kelle kindlustusstaaž on 10 aastat või enam.

Ühe kalendripäeva töötuskindlustushüvitise suurus arvutatakse kindlustatu keskmisest kalendripäeva töötasust viimasel 9 töötatud kuul, ent mitte enam kui kolmekordsest Eesti keskmisest ühe kalendripäeva töötasust eelmisel kalendriaastal.

Õigus saada töötutoetust on isikul, kes töötuna arvelevõtmisele eelnenud 12 kuu jooksul on olnud hõivatud tööga või tööga võrdsustatud tegevusega (töötamine töölepingu alusel või avalikus teenistuses; töötamine töövõtu-, käsundus- või muu teenuse osutamiseks sõlmitud võlaõigusliku lepingu alusel; füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine; õppimine õppeasutuse päevases õppevormis või täiskoormusega õppes, juhul kui õpingud on lõpetatud; ajateenistuskohustuse täitmine; abikaasatasu saamine välisteenistuse seaduse alusel) vähemalt 180 päeva.

Varasemat tööga või tööga võrdsustatud tegevusega hõivatust ei nõuta isikult, kes töötuna arvelevõtmisele eelnenud 12 kuu jooksul vähemalt 180 päeva:

1) on ühe vanemana või eestkostjana kasvatanud kuni 18-aastast keskmise, raske või sügava puudega last, alla 8-aastast last või 8-aastast last kuni esimese klassi lõpetamiseni;

2) on olnud haiglaravil;
3) on hooldanud haiget, püsivalt töövõimetut isikut või vanurit sotsiaalhoolekande seaduse alusel kirjalikult sõlmitud perekonnas hooldamise lepingu alusel;
4) ei ole töötanud puude või püsivalt töövõimetuks tunnistamise tõttu;
5) on olnud vahi all või kandnud karistust vanglas.

Töötutoetus määratakse üldjuhul 8. päevast töötutoetuse avalduse esitamisest arvates. Kui töötu on arvelevõtmisele eelneva 12 kuu jooksul õppinud päevases õppevormis või täiskoormusega õppes, siis määratakse talle töötutoetus 61. päevast avalduse esitamisest arvates.

Õigus saada töötutoetust on töötuna registreeritud isikul üldjuhul registreerimisest alates 270 päeva. Kui viimane töösuhe on lõpetatud tööandja algatusel töökohustuste rikkumise, usalduse kaotamise või vääritu teo tõttu, siis makstakse töötutoetust kuni 210 päeva.

Töötul on õigus saada töötutoetust pärast töötutoetuse saamise 270-päevast ajavahemikku (või 210-päevast ajavahemikku) pensioniikka jõudmiseni, kui tal on vanaduspensionieani jäänud vähem kui 180 kalendripäeva.

Töötutoetuse määr on 2,11 eurot päevas ehk kuni 65 eurot kuus.

Töötutoetust ei maksta perioodil, mil töötule makstakse töötuskindlustushüvitist töötuskindlustuse seaduse alusel. Töötutoetust ja töötuskindlustushüvitist makstakse töötule kokku kuni 270 päeva täitumiseni.

Töötu stipendiumi makstakse isikule, kes osaleb Töötukassa korraldatud vähemalt 40 tundi kestval tööturukoolitusel, tööpraktikas või tööharjutusel. Tööturukoolitus on õpe, milles osalev tööotsija omandab või täiendab kutse-, eri- ja ametialaseid teadmisi, oskusi ja vilumusi või kohaneb tööturu nõuetega. Riigi tööturuasutuste ülesanne tööturukoolituse korraldamisel on tööotsija konkurentsivõime tõstmine tööturul.

Töötu õppestipendiumi määr on 3,84 eurot päevas.

Ettevõtluse alustamise toetust võib taotleda töötuna registreeritud isik, kes on vähemalt 18-aastane ja on läbi teinud ettevõtlusalase koolituse või kellel on kutse- või kõrgharidus majanduse alal või kellel on ettevõtlusalaseid kogemusi. Ettevõtluse alustamise toetuse suurus on kuni 4474 eurot.

5.7 OSA I. MUUTUSED VIIMASE AASTA JOOKSUL

Eesmärk

Osas I kogutavat andmestikku kasutatakse tööturu mobiilsuse kirjeldamiseks. Analüüsitakse inimeste liikumisi hõiveseisundite (hõivatud, töötud, mitteaktiivsed) vahel, töökohtade vahetust tegevusalade järgi, geograafilist liikumist jms viimase aasta jooksul.

Mõisted

Töötamisperiood — ajavahemik, mil küsitletav töötas. Töötamine on määratletud töökohaga. Töökoht tähendab enamasti mingit ettevõtet või asutust. Lisaks sellele võib töökohaks olla ka talu, pereettevõte, tegutsemine vabakutselisena, individuaaltöö vms.

Töötusperiood — ajavahemik, mille vältel küsitletav kusagil ei töötanud ja tegeles tööotsimisega. Tööotsimine on ka ettevalmistus ettevõtluse alustamiseks / talu rajamiseks ning varem kokkulepitud töö alguse ootamine.

Mitteaktiivsusperiood — ajavahemik, mille vältel küsitletav ei töötanud ega otsinud tööd.

Juhised

Kõigepealt fikseeritakse küsitletava seisund (töötav/töötu/mitteaktiivne) eelmisel aastal samal ajal ja sellest sõltuvalt jätkatakse töötamise plokiga või suunatakse küsitlus edasi kas töötuse või mitteaktiivsuse plokki. Osa I algab sissejuhatava tekstiga, mis annab küsitletavale ettekujutuse küsitluse edasisest suunitlusest.

I01. Töötamine on igasugune sissetulekut andev tegevus. Töö on peale palgatöö ka ettevõtjategevus, talupidamine, vabakutselisena tegutsemine, põllumajandussaaduste tootmine müügiks, individuaaltöö, samuti pereliikmete abistamine pereettevõttes või talus jms. Uuringu seisukohalt pole oluline, kas töö oli ametlikult vormistatud või mitte, kas tegemist oli täis- või osaajatööga, alalise või ajutise tööga. Tööks tuleb lugeda ka mittelegaalne sissetulekut andnud tegevus (räkit, prostitutsioon jms), kui küsitletav peaks seda nimetama.

Arvestada ei tule vabatahtlikku tööd, mille eest tasu ei maksta.

Ajateenistust (või sellele vastavat alternatiivteenistust) küsimuses I01 tööks ei loeta. Ajateenistus on ankeedis kajastatud mitteaktiivsuse ühe vormina. Kutselised sõjaväelased (ohvitserid ja allohvitserid) arvatakse töötavate hulka.

Kui küsitletav eelmisel aastal samal ajal lühemat aega (vähem kui kolm kuud) töölt puudus ja pöördus hiljem tööle tagasi, siis loetakse ta töötavaks. Kui tegemist oli aga pikemaajalise (kolme kuud ületava) puudumisega, siis tuleb vastata, et küsitletav eelmisel aastal samal ajal ei töötanud. Selline olukord puudutab ilmselt kõige enam lapsehoolduspuhkusel olijaid, kes tuleb märkida mitteaktiivseteks. Rasedus- või sünnituspuhkusel viibija, kellel on töökoht, kuhu ta saab pärast seda puhkust tagasi pöörduda, loetakse ajutiselt töölt puuduvaks.

I02. Küsimuses mõeldakse aktiivset tööotsimist, st mingeid reaalseid töö leidmiseks astutud samme: sugulaste või tuttavate kaudu teabe hankimist, otse tööandjate poole pöördumist, süstemaatilist tööpakkumiskuulutuste jälgimist ja neile vastamist, tööotsimiskuulutuste avaldamist, tööbörsi külastamist jne. Kui küsitletav kavatses rajada talu või alustada ettevõtlust ja tegi selle kavatsuse elluviimiseks reaalseid ettevalmistusi, siis loetakse ka seda tööotsimiseks. Kui aga küsitletav ei otsinud aktiivselt tööd seetõttu, et ta oli juba töö leidnud ja ootas selle algust vastavalt kokkuleppele, siis on see samaväärne töö otsimisega ja vastus küsimusele I02 on “Jah”.

Ainult soov töötada ei ole küsimusele I02 jaatavalt vastamiseks piisav. Vahetegemine töötamissoovi ja reaalse tööotsimise vahel on väga tähtis, sest sellest sõltub küsitletava liigitamine töötuks või mitteaktiivseks.

TÖÖTAMINE

Osa I küsimuste plokk I03–I09 on üks kolmest küsimusteplokist, millega kogutakse andmeid küsitletavate tegevuse kohta viimase aasta jooksul. Selles plokis pannakse kirja andmed küsitletava töötamisperioodide kohta. Töötamisperiood on määratletud töökohaga, mis enamasti tähendab mingit ettevõtet või asutust. Lisaks sellele võib töökohaks olla muidugi ka talu, pereettevõte, tegutsemine vabakutselisena, individuaaltöö vms. Ankeedis ja juhendis on kõiki neid võimalikke töökohti tähistatud sõnapaariga “ettevõte/asutus”. Kui küsitletaval oli korraga mitu töökohta, siis tuleb üks neist (see, kus kulus põhiline osa küsitletava tööajast) lugeda põhitöökohaks ja ülejäänud kõrvaltöökohtadeks. Osas I käsitletakse ainult põhitöökohti. Oluline on tähele panna, et põhitöökoht ei eelda tingimata täistööajaga töötamist.

Kui tegelik töötamine ei langenud vormilise töösuhtega kokku (küsitletava asemel võis olla vormistatud keegi teine), siis tuleb lähtuda tegelikust töötamisest.

Kui ettevõtte/asutuse tegevusala või küsitletava amet muutus küsitletava seal töötamise ajal, siis tuleb see kirja panna kahe järjestikuse töökohana töötamise ploki eraldi veergudes.

I04. Küsimus fikseerib töökohale asumise aja. Et selle küsitlusega on hõlmatud periood viimase aasta jooksul, siis tööle asumisaeg saab olla varem kui aasta tagasi ainult kõige esimese tabelisse kantud töö puhul, s.o ainult töötamise tabeli esimeses veerus.

Ettevõtjate puhul võib tööle asumisaja kindlaksmääramisel tekkida probleeme ettevõtte funktsioneerimiseks ettevalmistamise ning selle tegeliku käivitumise vahelise piiri tõmbamisega. Kui küsitletaval selline probleem tekib, siis tuleb tööle asumismomendina käsitleda hetke, mil ettevõte/asutus oli valmis toodangut andma või kliente teenindama.

I05. Vt D02.

I06. Vt D03.

I08. Vt D05.

I09. Kui küsitletav on vahepeal töötanud mujal, kuid naasnud tänaseks taas samasse ettevõttesse, siis hilisem samale töökohale naasmine tuleb kajastada põhitöökohtade tabeli eraldi veerus. Lapsehoolduspuhkusele jäämine on mitteaktiivsusperioodi algus, seega ka töötamisperioodi lõpp, sõltumata sellest, kas töösuhe säilib või mitte. Põhitöökohalt lahkumisele võib järgneda üks kolmest võimalikust sündmusest: kohe uue töö alustamine, tööotsingute alustamine või periood, mille vältel küsitletav ei töötanud ega otsinud tööd. Küsimuse I09 ülesandeks ongi küsitluse suunamine vastavalt järgmise põhitöökoha, töötus- või mitteaktiivsusperioodi andmete kirjapanemisele.

TÖÖTUS

Töötusperiood on ajavahemik, mille vältel küsitletav kusagil ei töötanud ja tegeles tööotsimisega. Tööotsimine on ka ettevalmistus ettevõtluse alustamiseks / talu rajamiseks ning varem kokkulepitud töö alguse ootamine.

I10. Küsimusega fikseeritakse töötusperioodi algus. Juhul kui tööotsimine algas enne, kui küsitletav oma eelmiselt töökohalt lahkus, tuleb kirja panna ikkagi see kuu, millest alates ta töötuks jäi. Kui küsitletav lõpetas

töötamise ja alustas tööotsinguid kuu keskel, siis täpsustatakse selle kuu kohta, kumb periood kestis kauem, ning vastavalt sellele märgitakse töötusperioodi esimene kuu.

I11. Töö saamise all ei mõelda üksnes kitsas tähenduses palgatöö saamist, vaid ka ettevõtluse alustamist, talu rajamist ning kõiki teisi osas D mainitud töötamise viise.

MITTEAKTIIVSUS

Mitteaktiivsusperiood on defineeritud kui ajavahemik, mille vältel küsitletav ei töötanud ega otsinud tööd. Mitteaktiivsusperioodid võivad alata töö lõpetamisega või käsilolnud tööotsingutest loobumisega. Lõppeda võivad need tööotsimise alustamisega või tööleasumisega ilma tööotsimiseta. On võimalik, et üksteisele järgneb mitu mitteaktiivsusperioodi. Näiteks kui pärast koolilõpetamist läks küsitletav ajateenistusse, siis märgitakse mitteaktiivsusperioodide tabelisse kaks järjestikust perioodi, millest esimese põhjus on õpingud (I13 vastusevariant 1) ja teise põhjus ajateenistus (I13 vastusevariant 2). Siinkohal tuleb meeles pidada, et meid huvitav ajavahemik puudutab muudatusi viimase aasta jooksul. Kui mitteaktiivsuse põhjus muutus varem kui aasta tagasi, siis seda tabelis ei kajastata.

I12. Küsimuses fikseeritakse kõnealuse mitteaktiivsusperioodi algusaeg. Kui küsitletav lõpetas töötamise või tööotsingud ja jäi mitteaktiivseks kuu keskel, siis täpsustatakse selle kuu kohta, kumb periood kestis kauem, ning vastavalt sellele märgitakse mitteaktiivsusperioodi esimene kuu.

I13. Küsimuse eesmärk on selgitada mitteaktiivsuse põhjus. Variant 8 aitab välja tuua nn heitunud inimesed, kes oleksid tahtnud töötada, kuid olid kaotanud lootuse tööd leida.

I14. Küsimusega selgitatakse, mil viisil mitteaktiivsusperiood lõppes. Töötusperioodi järgnemine mitteaktiivsusperioodile peaks vastama kõige tüüpilisemale perioodide järgnevusele.

Juhul kui ilmneb, et küsitletav asus tööle ilma tööd otsimata ja seejuures pole tegemist endisele töökohale naasmisega, siis peab küsitleja täpsustama, kas see ikka tõepoolest nii oli. Kui selgub, et küsitletav hakkas kõigepealt tööd otsima, kuid tööotsimine kestis vähem kui üks kuu, siis võib sellist lühiajalist töötusperioodi ignoreerida ning juhtumi kirja panna nii, nagu oleks tegu tööleasumisega ilma eelnenud tööotsimiseta.

5.8 OSA YE. ISIKU HARIDUS

Eesmärk

Osa YE eesmärk on koguda teavet kõrgema lõpetatud haridustaseme kohta. Osas YE kogutavate andmete baasil arvutatakse mitmeid olulisi hariduse indikaatoreid: tööjõu haridustase, töötuse määr hariduse järgi jms.

Mõisted

Formaalne haridus — riiklike õppekavadega fikseeritud ja organisatsiooniliselt tagatud haridus. Formaalharidussüsteem on hierarhiliselt struktureeritud haridussüsteem alates algkoolist kuni ülikoolini.

Juhised

Vt „Sotsiaaluuringute üldine ankeedi juhend“.

5.9 OSA J. ÕPINGUD

Eesmärk

Osa J eesmärk on koguda teavet õpingute kohta neljal viimasel nädalal. Kõrvutades osa J küsimustikku eelmiste osadega, saab analüüsida, kui palju õppureid töötab. Saab ka hinnata, kui palju on noori, kes ei tööta ega õpi. Osas J kogutavate andmete baasil arvutatakse mitmeid olulisi hariduse indikaatoreid: elukestev õppimine, kursustel osalemine, õpingutes osalemise määr.

Mõisted

Formaalne haridus — riiklike õppekavadega fikseeritud ja organisatsiooniliselt tagatud haridus. Formaalharidussüsteem on hierarhiliselt struktureeritud haridussüsteem alates algkoolist kuni ülikoolini.

Mitteformaalne haridus — organiseeritud õppetegevus kindlatele huvigruppidele kindlate programmide alusel. Mitteformaalse hariduse alla kuuluvad ametlikud kursused, seminarid ja muud õppused, mis toimuvad väljaspool formaalset haridussüsteemi, kuid mida korraldavad formaalsed organisatsioonid (näiteks koolituskeskused jm).

Vabaharidus — omandatakse huvist lähtuvalt oma initsiatiivil koostatud õppekava järgi, olenevalt vajadustest ja võimalustest. Vabahariduses ei rakendata tavaliselt üldkehtivaid õppekavu. Õpingute sisu ja töökorraldus otsustatakse enamasti õpetaja ja õppijate kokkuleppel. Õppetegevust korraldavad tavaliselt vabatahtlikud

organisatsioonid (huvialaseltsid, kultuurimajad, raamatukogud, usuorganisatsioonid jm) ja/või mitteformaalsed grupid.

Juhised

J01. Fikseerida on vaja vaid õpingud, mis olid suunatud teatud üld-, kutse-, eri- ja ametialase hariduse omandamisele formaalharidussüsteemis, st õpingud üldhariduskoolis, kutseõppeasutuses või kõrgkoolis. Arvesse tulevad õpingud nii päeva- ja õhtuõppes kui ka kaugõppes (samuti nii täis- kui ka osakoormusega õppes), sealhulgas ka juhul, kui õpingutes on vaheaeg, kuid formaalne side õppeasutusega on säilinud (nt akadeemiline puhkus).

Üldhariduskool on põhikool (9-klassiline), keskkool ja gümnaasium. Kutseõppeasutused on kutsekoolid, kutsekeskkoolid, tehnikakoolid ja tehnikumid. Kõrgkoolid on ülikoolid, instituudid ja akadeemiad.

J02A. Küsimuse eesmärk on küsitleda ka koolivaheajal olijaid ja edasiõppimise kavatsustega koolilõpetajaid. Pole oluline, kas küsitletav kavatseb õpinguid jätkata samas koolis, mõnes teises koolis või järgmisel haridustasemel (näiteks pärast gümnaasiumi lõppu kõrgkoolis). Vastus on jaatav juhul, kui küsitletav ise on kindel, et jätkab õpinguid. Lõplikku vastust tema kooli vastuvõtmise kohta veel ei pruugi olla. Kui lõpetamisest on möödas üle nelja nädala (uuringunädal kaasa arvatud), siis esitatakse järgmised küsimused (J03–J08) selle kohta, kuhu kavatsetakse edasi õppima asuda. Kui lõpetamisest on möödas neli nädalat või vähem, küsitakse lõpetatud õpingute kohta.

J02B. Uuringus käsitletakse õppijatena ka neid, kes ei õpi ega kavatse õpinguid jätkata, kuid on õpingud lõpetanud või katkestanud nelja viimase nädala jooksul. Sel juhul esitatakse järgmised küsimused (J03–J08) lõpetatud või katkestatud õpingute kohta.

J03. Küsimusega määratakse õpingute tase.

(1) haridus 1.–6. klassis — isik õpib üldhariduskooli (koolieelse lasteasutuse juures asuvas, algkooli, põhikooli, keskkooli, gümnaasiumi jm kooli) 1.–6. klassis.

(2) haridus 7.–9. klassis — isik õpib üldhariduskooli 7.–9. klassis.

(3) keskharidus 10.–12. klassis — isik õpib üldhariduskooli 10.–12. klassis.

(4) kutseharidus või kutsekeskharidus — isik õpib kutseõppeasutuses, kuid ei omanda seal sama õppekava raames keskharidust, või isik omandab kutsekeskharidust või õpib kutseõppes keskhariduse baasil. Oluline on, et õppeasutus kuuluks riiklikult reguleeritud haridussüsteemi, st et dokument kutse omandamise kohta on riiklikult tunnustatud. Siia kuuluvad ka õpilased, kes õpivad kutseõppes, mis on mõeldud koolikohustusliku ea ületanud põhihariduseta isikutele või erivajadustega noortele, samuti inimesed, kes õpivad kutseõppes põhihariduse baasil.

(5) rakenduskõrgharidus — isik õpib kõrgema õppeasutuse või muu õppeasutuse rakenduskõrghariduse taseme õppekava järgi (lõpetamisel ei anta akadeemilist kraadi), nõutav haridustase sisseastumisel on keskharidus.

(6) bakalaureusekraad — isik õpib kõrgkoolis bakalaureuseõppes.

(7) magistrikraad (sh integreeritud bakalaureuse- ja magistriõpe) — isik õpib kõrgkoolis magistriõppes või on pärast kõrgkooli lõpetamist internatuuris (arstiteaduse erialadel) või isik õpib bakalaureuse- ja magistriõppe integreeritud õppekava järgi õpetajakoolituse, arhitektuuri ja ehituse või veterinaaria ja meditsiini erialal, kus bakalaureuseõppe lõpetamist tõendavat haridusdokumenti ei saada ja üliõpilased lõpetavad magistrikraadi või sellega võrdsustatud dokumendiga.

(8) doktorikraad (sh residentuur) — isik õpib kõrgkoolis doktoriõppes või residentuuris (arstiteaduse erialadel).

J04–J05. Kooli nimi ja eriala on olulised tausttunnused. Täpne kooli nimi ja eriala on olulised ka selleks, et hinnata haridusküsimuste kvaliteeti. Kahtluse korral on võimalik kooli nime ja eriala järgi kontrollida, kas sellises koolis ja erialal oli võimalik õppida.

Kui peale eriala omandatakse mingit kutset või kvalifikatsiooni, tuleks ka see välja kirjutada (näiteks eriala — matemaatika; kutse — aineõpetaja). Oluline on, et eriala pannakse kirja võimalikult täpselt. Näiteks kui küsitletav vastas, et õpib majandust, tuleb täpsustada, kas tegemist on raamatupidamise, rahanduse, kaubanduse, tööstuse või mõne teise alaga jne. Kui küsitletav õpib keelt, loodusteadusi jms, tuleb täpsustada, kas ta omandab õpetajakutset: näiteks ei piisa, kui erialaks märgitakse inglise keel, vaid tuleb täpsustada, kas inglise keele õpetaja või inglise filoloog jne. Üldsõnalisi formuleeringuid ei saa hiljem kodeerida.

J07A. Oluline on eristada kutseõpet selle järgi, milline oli kõnealuses õppeasutuses baashariduse nõue:

(1) sisseastumisel ei olnud haridustaseme nõuet. Siia liigitatakse isikud, kes õpivad erivajadusega noortele ja/või põhihariduseta noortele mõeldud kutseõppes (nt õpivad koolikohustusliku ea ületanud põhihariduseta isikutele mõeldud kutseõppes).

(2) nõutav oli põhiharidus. Siia liigitatakse isikud, kes õpivad kutseõppes põhihariduse baasil või omandavad kutsekeskharidust (põhihariduse baasil).

(3) nõutav oli keskharidus. Siia liigitatakse isikud, kes omandavad kutsekeskharidust keskhariduse baasil või õpivad kutseõppes keskhariduse baasil.

J07B. Kutsehariduse omandamise selgitamisel on oluline teada saada, kas koos kutsega on omandamisel ka keskharidus või mitte:

(1) ainult kutse. Siia liigitatakse isikud, kes õpivad kutseõppes põhihariduse baasil.

(2) koos kutsega keskhariduse. Siia liigitatakse isikud, kes omandavad kutsekeskharidust (põhihariduse baasil).

J08A. Koolipõhine õppevorm põhineb kutse-, eri- või ametialasel ettevalmistusel, millest praktika ettevõttes või asutuses ei ületa poolt õppekava kutseõppe osa kogumahust.

Töökohapõhine õppevorm põhineb kutse-, eri- ja ametialasel ettevalmistusel, millest praktika ettevõttes või asutuses moodustab vähemalt kaks kolmandikku õppekava kutseõppe osa kogumahust.

J08B. Täiskoormusega õppes täidab õpilane iga õppeaasta lõpuks õppekava kohaselt nõutava õppe mahust kumulatiivselt vähemalt 75%.

Osakoormusega õppes täidab õpilane iga õppeaasta lõpuks õppekava kohaselt nõutava õppe mahust kumulatiivselt vähem kui 75%.

J09–J12. Küsimustega soovitakse teada, milliseid erialasid on küsitletav seni omandanud, olgu üldhariduskoolis, kutseõppeasutuses või mujal.

Siinkohal peab meeles pidama, et erinevalt eelmistest õpinguid puudutavatest küsimustest, millega kogutakse andmeid ainult formaalharidussüsteemis õppimise kohta, tuleb erialade tabelis fikseerida nii formaalse, mitteformaalse kui ka vabaharidusena omandatu.

Õpinguid, mis on juba kajastatud õpingute osas, ei ole erialade tabelis vaja korrata. Oluline on see, et kirja pannakse vaid need erialad, mille kohta küsitletav on saanud tunnistuse. Iga eriala kohta pannakse kirja selle nimetus, omandamise aasta ja koht. Küsitletavate erialase ettevalmistuse teadmine aitab selgitada, kui paljud töötavad õpitud erialal.

Kui lõpetamisel anti küsitletavale peale eriala mingi kvalifikatsioon, siis tuleb ka see välja kirjutada (näiteks: eriala — majandusliku informatsiooni mehhaniseeritud töötlemise korraldus, kvalifikatsioon — majandus-insener).

Eriti hoolikalt tuleb täita tabel nende erialade kohta, mille küsitletav omandas nelja viimase nädala jooksul või mille omandamine on tal praegu pooleli. Siinjuures tuleb silmas pidada, et kui õpingud on pooleli üldhariduskoolis, kutseõppeasutuses või kõrgkoolis, siis peab see kajastuma õpingute osas, mitte erialade tabelis. Pooleliolevatest õpingutest peavad erialade tabelis kajastuma need, mille omandamiskoht on kursused, kaitsevägi või töökoht (küsimuse J11 vastusevariandid 08–10).

J15. Küsimusega selgitatakse, kas küsitletav osales nelja viimase nädala jooksul koolitusel. Koolituse all arvestatakse ankeedis ka seminare, konverentse jms. Koolituste hulka ei loeta huvialaringe, sporditreeninguid jms, mille eesmärk ei ole täiendus- või ümberõpe.

Arvestatakse ka koolitusi, mis algasid varem kui neli nädalat tagasi või kestavad edasi pärast uuringunädala lõppu, kui osa koolitusest toimus nelja viimase nädala jooksul.

Koolituste alla ei arvestata iseseisvat õppimist ilma ühegi õppeasutuse või koolitusfirma abita (näiteks spetsiaalsed keeleõppeprogrammid internetis). Iseseisva õppimise kohta nelja viimase nädala jooksul on küsimus J22. Kui küsitletav osales nelja viimase nädala jooksul mitmel koolitusel, siis küsitakse kõige viimase kohta, kui osales samal ajal mitmel koolitusel, siis küsitletava jaoks kõige olulisema kohta.

Vastusevariandi 1 (tööalased täiendus- või ümberõppekursused) alla tuleb märkida kõik need kursused, mis on seotud küsitletava tööga (ametialaste oskuste parandamine, soov saada ametikõrgendust, täiendus- või ümberõpe tagasipöördumisel töökohale pärast lapsehoolduspuhkust, ajateenistust vm). Kui küsitletav võttis nelja viimase nädala jooksul osa mingist tööalasest konverentsist, seminarist vms, märgitakse vastusevariant 2. Vastusevariandi 3 (töötute koolitus) alla kuulub igasugune koolitus, mida saab lugeda tööotsingute osaks, st Töötukassa või eratööbörsi vahendusel saadud koolitus. Vastusevariandi 4 (huvialaga, harrastusega seotud koolitus) alla kuuluvad kõik need koolitused, mida ei saa seostada ei töö ega töötusega, mis on seotud küsitletava huviala või harrastusega ja toimuvad tema enda initsiatiivil. Erialade tabelis ei kajastu

need õpingud, mille käigus konkreetset eriala ei omandatud (tööalased seminarid, huvialakursused jms), küsimuses J15 tuleb ka need märkida.

J16A–J16C. Koolituse teemat küsitakse vaid siis, kui see ei ole juba kirjas erialade tabelis. Kirjutada kursuse, konverentsi, seminari vms nimetus ja kui see ei kirjelda täpselt teemat, siis lühike selgitus sisu kohta (näiteks eesti keele kursused mitte-eestlastele, kunstkäsitöö kursused, arvutikursused algajale, Äripäeva seminar “Mis mõjutab ehitusturgu aastal 2007?”, keskkonnateemaline konverents jms).

J17. Küsimuse eesmärk on täpsustada koolituse koht. Kui õpe toimus mingis formaalharidussüsteemi koolis, siis on kooli tüüp juba täpselt märgitud küsimuses J11, küsimuses J17 märgitakse sel juhul vastav vastusevariant 01–03. Variandid 04–10 on põhiliselt küsimuses J11 variandiga 08 (kursused) märgitu täpsustus. Siinkohal tuleb meeles pidada, et küsimusega J11 küsitakse eriala omandamise kohta, st kohta, kust saadi eriala omandamist tõendav tunnistus või tõend, küsimusega J17 selgitame aga, kus koolitus toimus. Kui õpe toimus kahes kohas, näiteks väljaõpe koolis ja praktika töökohal, siis tuleb ka mõlemad märkida. Iseõppimist selle küsimusega ei käsitleta. Iseseisva õppimise kohta on küsimus J22.

J18A. Küsitakse, kes koolituse eest maksis. Kui maksti mitmest allikast, siis märkida mõlemad (näiteks osaliselt töökoht ja osaliselt küsitletav ise).

J18B. Küsimuse eesmärk on selgitada tööandja toetust koolitusel osalemisele. Tööaja all ei peeta siinkohal silmas mitte ainult tavapärast tööaega (kuigi enamasti see nii on), vaid tahetakse teada, kas tööandja peab koolitusel osaletud tunde samaväärseks töötatud tundidega. Ka sellisel juhul kui küsitletav osales koolitusel väljaspool tavalist tööaega (näiteks õhtul 2 tundi), kuid saab selle eest vaba aega tööaja arvel (näiteks tööpäev 2 tundi lühem), on vastuseks “tööajal”. Vastupidine näide on, et küsitletav osales tööajal koolitusel (näiteks päeval 2 tundi) ja peab selle eest õhtul või mõnel teisel päeval (2 tundi) kauem töötama. Sel juhul on vastuseks “väljaspool tööaega”.

J19. Küsimusega selgitatakse koolituse pikkus. Küsitakse, kui kaua koolitus kokku kestis/kestab. Kui näiteks koolitus toimus/toimub kahe kuu jooksul üle nädala teisipäeval, siis on vastuseks 2 kuud ehk vastusevariant 3.

J21. Küsimuses J21 arvestatakse kokku nelja viimase nädala jooksul kõigil koolitustel osaletud aeg. Kui koolitusi oli ainult üks, siis kirjutatakse sellel koolitusel osaletud aeg. Kui koolitus algas varem kui neli nädalat tagasi või kestab edasi pärast uuringunädalat, siis arvestatakse ainult seda aega, mis jäi nelja viimase nädala sisse. Pikemate koolituste puhul võib küsitletaval olla raskusi tundide arvu ütlemisel. Sel juhul, sõltuvalt koolitusest, küsige näiteks tunde iga nelja viimase nädala kohta eraldi või iga päeva kohta eraldi vms ja liitke tunnid kokku. Arvutused kirjutage küsimuse juures olevale punktiirjoonele. Meeles tuleb pidada, et küsitakse ainult koolitusel osalemise aega. Sinna hulka ei arvestata aega koduste ülesannete tegemiseks, sõiduks (koolituse toimumise kohta minek), koolitusel osalejatele korraldatud vaba aja üritusi jms.

J22. Küsimusega selgitatakse, kas küsitletav õppis iseseisvalt enesetäiendamise eesmärgil. Kõik viis iseseisvat õppimist kirjeldavat tegevust tuleb küsitletavale ette lugeda. Oluline on jälgida, et selles küsimuses kajastatakse ainult iseseisvat õppimist, mis ei ole seotud õpingutega formaalharidussüsteemis (kajastatud küsimustes J01–J08) või kursustel, seminaridel, konverentsidel jms osalemisega (kajastatud küsimustes J15–J21).

5.10 OSA K. TAUSTANDMED

Eesmärk

Tausttunnustega, mida kogutakse leibkonnaküsitluses ja osas K, on võimalik saada tööturu indikaatoreid soo, vanuse, rahvuse, elukoha, koduse keele jms järgi. Vanemate sünniriiki on oluline teada, et määratleda immigrantrahvastikku ja analüüsida immigrantrahvastiku integreerumist Eesti tööturul.

Mõisted

Immigrantrahvastik — Eestis elavad inimesed, kelle vanemad on sündinud välisriigis.

Sünniriik — riik praeguse haldusjaotuse järgi, kus küsitletav on sündinud või mis oli tema ema peamine elukohariik küsitletava sünnihetkel.

Juhised

K01. Küsitletava sünniaeg ja sugu on juba märgitud ka leibkonna vastutava liikme ankeedi leibkonnaplokis. Selle küsimuse dubleerimise eesmärk on välistada vead nendes analüüsi seisukohalt väga tähtsates küsimustes.

K02A–K02F. Et määratleda, kas küsitletav kuulub immigrantrahvastiku hulka, on vaja teada, mis riigis on ta vanemad sündinud. Samas ei pruugi vanemad olla sama leibkonna liikmed. Nii isa kui ka ema puhul tuleb

sünniriiki märkides arvestada praegusi riigipiire. Kui näiteks vastaja ütleb, et tema vanemad on sündinud Nõukogude Liidus, tuleb seejärel täpsustada, millise liiduvabariigi territooriumil. Liiduvabariigi nimetamine võimaldab kirja panna riigi juba praegustes piirides.

K03–K04. Elukoha all on mõeldud inimese tegelikku, mitte sissekirjutusjärgset elukohta. Elukoha märkimisel kirjutada Eesti puhul (1) omavalitsusüksuse — küla/aleviku/alevi/linna (Tallinna ja Kohtla-Järve puhul ka linnaosa), (2) maakonna ja (3) riigi nimi. Õigele asulatüübile tuleb joon alla tõmmata eristamaks Eesti linnu ja valdasid, mille nimed kattuvad (Rapla linn ja Rapla vald, Põlva linn ja Põlva vald jne). Välismaal elavate isikute puhul märkida riigi nimi ja reale “Maakond” välisriigi haldusjaotuse järgi selle piirkonna nimetus, kus küsitletav elab. Kui tegemist on linnaga, siis märkida ka linna nimi.

Leibkonnast ajutiselt eraldi elava leibkonnaliikme elukohaks märkida tema praegune elukoht, mitte leibkonna elukoht. Kui elukoha fikseerimisel tekib raskusi selle tõttu, et küsitletaval oli korraga mitu elukohta, siis tuleb aluseks võtta peamine elukoht (koht, kus küsitletav põhiliselt ööbis). Kajastada tuleb ka elukohamuutused ühe linna, alevi või küla piires; ühe maja või talu piires elukohamuutusi arvestada pole tarvis.

Et vältida eluloo seisukohalt vähetähtsate elukohavahetuste fikseerimist, pole tarvis arvestada õppimisaegseid ühiselamukoha või “eraka” muutusi.

K05A–K05E. Küsimustes eeldatakse, et esimest kodust keelt valdab vastaja vabalt ning juhul kui kodus kasutatakse suhtlemisel ka teisi keeli, on eesmärgiks just nende oskuse teadasaamine. Taseme väljaselgitamise hõlbustamiseks on valida kolm taset.

K06–K07. Küsimuste eesmärk on kindlaks teha, milliseid keeli vastaja lisaks kodustele keeltele oskab ja mis tasemel ta neid valdab.

K08. Küsimuse eesmärgiks on määratleda küsitletava põhiseisund uuringunädalal. Põhiseisundi määramisel tuleb eelkõige lähtuda sellest, kelleks küsitletav ennast ise peab. Samal ajal tuleb tähele panna, et tuleks arvestada tavalist olukorda ning arvesse ei tule erandlik hetkeolukord. Ajutiselt töölt puuduvad isikud (sh ka rasedus- ja sünnituspuhkusel olijad, haiguse, vigastuse tõttu jt sellistel põhjustel töölt puudujad) on töötavad. Samuti on juhutöö olemasolu töötamine.

Kui isik võiks korraga kuuluda mitmesse küsimuses nimetatud rühma (näiteks pensionärist koduperenaine), siis märgitakse see seisund, mis küsitletava arvates on olulisem. Kui isik ei oska olulisemat valida, siis märgitakse loetelus varem, st väiksema numbriga toodud variant (selles näites tuleb isik liigitada pensionäriks).

K09–K11. Küsimuste eesmärk on tuua selgust küsitletava elatusallikatesse ja sellesse, kuidas ta oma eluga toime tuleb.

Palk, töötasu — tasu töö eest, mis saadakse rahas või natuuras (toiduained, küte vms); kõik töö (ka juhutöö) eest saadavad hüvitised, kaasa arvatud honorar, lepinguline tasu, preemia, samuti tükitöö korras tasustatud töö eest saadud tulu, jootraha ning komisjonitasu või tööandjaga kokkulepitud protsent käibest. Töötasu on ka mingi kindla töö, uurimuse või projekti tarbeks saadud stipendium või muu raha.

Tulu ettevõtlusest/ talupidamisest/ äritegevusest — tulu tootmis-, vahendus- või äritegevusest, milles küsitletav on ise aktiivselt tegev. See, kas tegemist on üksikisiku või ettevõttega, kas ettevõte on registreeritud või mitte, ei ole oluline.

Omanditulu, sissetulekud kapitalilt (renditulud, dividendid, intressid) — tulu omandi (kinnis- või vallasvara) väljaüürimisest, väljalaenatud raha või hoiuse intressidest, aktsiadividendidest, ettevõtlusest, äritegevusest või mõnest muust tegevusest, milles küsitletav ei ole ise aktiivselt tegev.

Pension — vanadus-, rahva-, toitjakaotus- või mingi muu pension (v.a töövõimetuspension),.

Asutuse (institutsiooni) ülalpidamisel — näiteks hoolealused hoolekandeasutustes (laste-, üldhoolde-, erihooldekodud jms), ajateenijad kaitseväeteenistuses, kinnipeetavad kinnipidamisasutustes vms.

Laenud — õppelaenud või muud kohe tarbimiseks mõeldud laenud. Ei arvestata eluruumide, hoonete vms ostmiseks võetud laene.

Hoiused, säästud, vara müük — oma hoiuarvelt võetud raha; aktsiate või fondiosakute, kinnis- või vallasvara müük, s.t varem kogutud vara realiseerimisest saadud elatis.

K13. Küsitakse ainult töötavatelt isikutelt. Ametiühing on töötajate huve esindav organisatsioon, sinna ei saa kuuluda ettevõtete juhid.

K14. Teenistujate Ametiliitude Keskorganisatsiooni TALO liikmesliidud on:

Eesti Kõrgkoolide, Teadus- ja Arendusasutuste Ametiliitude Ühendus UNIVERSITAS
Eesti Haridustöötajate Liit (EHL)

Eesti Kultuuritöötajate Ametiliit (EKAL)
Eesti Koolijuhtide Ühendus (EKJÜ)
Eesti Teatriliit (ETL)
Eesti Inseneride Kutseliit (EIK)
Eesti Radioloogia Ühing (ERÜ)
Ringhäälingu Töötajate Ametiliit (RTAL)
Eesti Ajakirjanike Liit (EAL)
Eesti Treenerite Ühendus (ETÜ)
Eesti Maateenistujate Ametiliit (EMTA)
Tallinna Tolliametnike Ametiühing (TTAÜ)

Eesti Ametiühingute Keskliidu EAKL liikmed on:

Eesti Õdede Liit
Energeetikatöötajate Ametiühingute Liit
Geoloogiatöötajate Ametiühing
Haritlaste Ametiühing
Kergetööstustöötajate Ametiühingute Liit
Keskastme Tervishoiutöötajate Kutseliit
Liinilennunduse Ametiühing
Meremeeste Ametiühing
Meremeeste Sõltumatu Ametiühing
Metallitöötajate Ametiühingute Föderatsioon
Metsatöötajate Ametiühing
Põlevkivitootjate Ametiühingute Liit
Raudteelaste Ametiühing
Riigi- ja Omavalitsusasutuste Töötajate Ametiühingute Liit
Side- ja Teenindustöötajate Ametiühingute Liit
Teenindus- ja Kaubandustöötajate Ametiühing
Tervishoiutöötajate Ametiühingute Liit
Transpordi- ja Teetöötajate Ametiühing
Vedurimeeste Ametiühing

K15. Küsitakse kõigilt.

OSA M. TÖÖLT PENSIONILE SIIRDUMINE

Eesmärk

Euroopa tööhõivestrateegia üheks eesmärgiks on soodustada aktiivset vananemist, parandades selleks töötingimusi, mis aitavad vanemaealistel kauemaks tööturule jääda. Selleks on vaja statistilist informatsiooni, mis tööturult pensionile siirdumist kirjeldaks.

Osas M kogutakse andmeid selle kohta, mis vanuses inimesed tavaliselt töötamise (palgatöö, ettevõtluse või muu kasumliku töö) täielikult lõpetavad ja pensionile jäävad ning kuidas nad plaanivad seda teha lähitulevikus. Kas suuremad võimalused osaajaga töötamiseks aitaksid kaasa, et inimesed lõplikult pensionile jäämise edasi lükkaksid? Kas paremad töötingimused, tööajakorraldus, täiendõpe vms soodustaksid inimeste kauemaks tööturule jäämist? Kuivõrd mõjutavad pensionäride töötamist rahalised ajendid? Mil määral mängivad töölt pensionile siirdumisel rolli isiklikud ja perekondlikud põhjused?

Mõisted

Eesti pensionisüsteem jaguneb kolmeks sambaks.

I sammas: riiklik pension

II sammas: kogumispension

III sammas: täiendav kogumispension

Riiklikud pensionid on vanaduspension, ennetähtaegne vanaduspension, edasilükatud vanaduspension, soodustingimustel vanaduspension, väljateenitud aastate pension, töövõimetuspension, toitjakaotuspension ja rahvapension.

Juhised

MX00–MX03. Osa M küsitakse neilt 50–69-aastastelt leibkonnaliikmetelt, kes töötavad või olid viimaselt töökohalt lahkudes 50-aastased või vanemad.

M02A. Küsimuses M02A loetletud pensionid on riiklikud pensionid. Kogumispensioni ja täiendava kogumispensioni kohta on küsimus M02B.

Juhul, kui pensioni liik on muutunud, tuleb märkida pension, mida küsitletav praegu (uuringunädalal) saab. Näiteks kui küsitletav sai kõigepealt töövõimetuspensioni, pensionikka jõudes aga hakkas saama vanaduspensioni, siis märgitakse vanaduspension.

(1) Õigus vanaduspensionile on isikul, kes on jõudnud vanaduspensioniikka ja kellel on 15 aastat Eestis omandatud pensionistaaži. Meeste ja naiste vanaduspensioniea võrdsustamiseks on seda alates 1994. aastast järk-järgult tõstetud (vt tabel):

	Vanus, aastat	
	mehed	Naised
1994	60 a	55 a
1995	61 a	56 a
1996–1997	61 a 6 kuud	56 a 6 kuud
1998	62 a	57 a
1999–2000	62 a 6 kuud	57 a. 6 kuud
2001	63 a	58 a
2002–2003	63 a	58 a 6 kuud
2004	63 a	59 a
2005–2006	63 a	59 a 6 kuud
2007	63 a	60 a
2008–2009	63 a	60 a 6 kuud
2010	63 a	61 a
2011–2012	63 a	61 a 6 kuud

(2) Isikul, kellel on vanaduspensioni määramiseks nõutav pensionistaaž, on õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile kuni kolm aastat enne vanaduspensioniikka jõudmist.

(3) Edasilükatud vanaduspension on vanaduspension, mis on määratud vanaduspensionieast hilisemas vanuses. Isikul on õigus edasilükatud vanaduspensionile mis tahes ajal pärast vanaduspensionile õiguse tekkimist. Edasilükatud vanaduspension arvutatakse, suurendades vanaduspensioni 0,9 protsendi võrra iga kuu eest, mis on möödunud isiku jõudmisest vanaduspensioniikka.

Ainult siis, kui küsitletav vanaduspensioniikka jõudes jätkas töötamist, lükates vanaduspensioni saamise edasi, aga nüüd on töötamise lõpetanud ja juba saab edasilükatud vanaduspensioni, on vastus jaatav. Kui ta ei ole veel töötamist lõpetanud ega saa veel edasilükatud vanaduspensioni, siis on vastuseks „ei“.

(4) Õigus soodustingimustel vanaduspensionile on järgmistel isikutel, kui neil on olemas vanaduspensioni määramiseks nõutav pensionistaaž:

1) emal, isal, võõrasvanemal, eestkostjal või hooldajal, kes on kasvatanud vähemalt kaheksa aastat alla 18-aastast keskmise, raske või sügava puudega last või viit või enamat last – viis aastat enne vanaduspensioniikka jõudmist;

2) emal, isal, võõrasvanemal, eestkostjal või hooldajal, kes on kasvatanud vähemalt kaheksa aastat nelja last – kolm aastat enne vanaduspensioniikka jõudmist;

3) emal, isal, võõrasvanemal, eestkostjal või hooldajal, kes on kasvatanud vähemalt kaheksa aastat kolme last – üks aasta enne vanaduspensioniikka jõudmist;

4) hüpofüsaarse kääbuskasvuga isikul – 45-aastaselt.

(5) Väljateenitud aastate pension määratakse nende kutsealade töötajatele ja spetsialistidele, kes teevad sellist tööd, millega kaasneb enne vanaduspensioni ikka jõudmist kutsealase töövõime kaotus või vähenemine, mis takistab sellel kutsealal või ametikohal töötamise jätkamist. Õigus saada väljateenitud aastate pensioni on:

1) politseiametnikel, uurijatel ja uurimisala juhtivtöötajatel ning tuletõrje- ja vanglaametnikel;

2) mõne kategooria tsiviillennundustöötajatel ja katselenduritel;

3) allmaa- ja pealmaamäetöödel – mõne kutseala töötajatel;

4) mere- ja jõelaevastiku ning kalalaevastiku laevade ujuvkoosseisu mõnedel kutsealadel ja ametikohtadel töötajatel;

5) tekstiilitööstuse naistöötajatel;

6) lastekodude, erivajadustega inimeste õppeasutuste ja haigete laste asutuste pedagoogidel;

7) teatri-, muusika- ja kontserditegevusega tegelevate ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide teatud kategooriate artistidel;

8) inimese immuunpuudulikkuse viirusega (HI-viirusega) nakatunud meditsiinitöötajatel;

9) linnasiseste regulaarliinide ühissõidukijuhtidel.

(6) Õigus töövõimetuspensionile on isikul, kes on vanuses 16 aastat kuni vanaduspensioniiga tunnistatud töövõimetuks töövõime kaotusega 40–100% ja kellel on töövõimetuspensioni määramiseks nõutav pensionistaaž.

(7) Õigus toitjakaotuspensionile on toitja surma korral tema ülalpidamisel olnud pereliikmetel.

(8) Õigus rahvapensionile on:

1) vanaduspensioniikka jõudnud isikul, kellel ei ole õigust vanaduspensionile ja kes on elanud Eestis alalise elanikuna või tähtajalise elamisloa alusel vähemalt viis aastat vahetult enne pensioni taotlemist;

2) püsivalt töövõimetuks tunnistatud isikul, kellel puudub töövõimetuspensioni määramiseks nõutav pensionistaaž ja kes on elanud Eestis alalise elanikuna või tähtajalise elamisloa alusel vähemalt ühe aasta vahetult enne pensioni taotlemist;

3) isikutel, kellel seoses toitjal nõutava pensionistaaži puudumisega ei ole õigust toitjakaotuspensionile, kui toitja oli elanud Eestis alalise elanikuna või tähtajalise elamisloa alusel vähemalt üks aasta enne surma;

4) vanaduspensioniikka jõudnud isikul, kellele maksti püsiva töövõimetuse alusel rahvapensioni kuni vanaduspensionieani või enne kehtiva pensioniseaduse jõustumist määratud pensioni endises suuruses kuni määratud tähtajani.

M02B. (1) Pensioni II pensionisambast (kohustuslik kogumispension) on kohustusliku pensionifondi osakuomanikul õigus saada vanaduspensioniikka jõudmisest alates.

Kogumispensionile minemine ei ole seotud riikliku vanaduspensioni saamisega. On võimalik minna korraga riiklikule vanaduspensionile ja kohustuslikule kogumispensionile. Samas on võimalik minna esmalt riiklikule vanaduspensionile ja lükata kohustuslikule kogumispensionile minemist edasi või vastupidi.

Kogumispensioni suurus sõltub ühelt poolt sissemaksetest ehk töötasu suurusest ja sellest, kui kaua on sissemakseid tehtud. Teisalt sõltub pensioni suurus valitud pensionifondi tootlusest ehk sellest, millist tulu on pensionifond teeninud.

Kogumispensioni saamiseks on osakuomanikul õigus sõlmida kindlustusandjaga pensionileping, leppida kokku fondipension või taotleda ühekordset väljamakset pensionifondist. Fondipensioni puhul tehakse osakuomanikule perioodilisi väljamakseid pensionifondist kuni fondipensioni lõppemiseni.

Ainult siis, kui küsitletav juba saab II pensionisamba fondist perioodilisi väljamakseid (näiteks kord kuus, kord kvartalis või kord aastas), on vastus küsimusele jaatav.

(2) Pensioni III pensionisambast (täiendav kogumispension) on vabatahtliku pensionifondi osakuomanikul õigus hakata saama 55-aastaselt või, sõltumata vanusest, kui on jäänud täielikult ja püsivalt töövõimetuks. Võimalik on kogutud summa ka varem välja võtta, kuid sellisel juhul ei rakendu väljamaksetele tulumaksusoodustus.

Väljamaksete suurus sõltub kogunenud reservi suurusest ning valitud pensioniperioodi pikkusest. Valikuvabadus ja võimalused on suured – alates ühekordsest väljamaksest kuni eluaegse pensionini.

Ainult siis, kui küsitletav juba saab III pensionisamba fondist perioodilisi väljamakseid (näiteks kord kuus, kord kvartalis või kord aastas), on vastus küsimusele jaatav.

M03. Küsimuse eesmärk on teada saada, kui vana küsitletav oli, kui ta hakkas pensioni saama. Kui ta saab mitut pensioni (lisaks riiklikule pensionile pensioni II või III sambast), siis märkida vanus, mil ta hakkas

esimest vanaduspensioni saama. Vanaduspensionid on kõik küsimustes M02A ja M02B loetletud pensionid v.a töövõimetus- ja toitjakaotuspension.

Näiteks kui küsitletav saab vanaduspensioni ja pensioni II pensionisambast, siis märkida vanus selle pensioni saamisel, mida ta hakkas varem saama.

Kui ta saab aga töövõimetus- või toitjakaotuspensioni (M02A loetelus 6–7) ja ka pensioni II või III pensionisambast, siis märkida II või III sambast pensioni saama hakkamise vanus.

M04. Vanaduspensioniea saabumine annab õiguse saada pensionit, kuid ei kohusta pensionile jääma. Selle küsimuse eesmärk on selgitada, miks pensionile jäädakse. Kas selleks on finantsilised, perekondlikud või seadusandlusest tulenevad põhjused.

Töö kaotamine (vastusevariant 2) hõlmab kõiki situatsioone, mil töötaja oli sunnitud töölt lahkuma, s.t ei teinud seda vabatahtlikult. Näiteks töö kaotamine ettevõtte/asutuse likvideerimise, reorganiseerimise, pankrotistumise või erastamise tõttu, koondamine, vallandamine vms.

Kohustusliku pensioniea saabumine (vastusevariant 3) märgitakse juhul, kui küsitletav oli sunnitud töölt lahkuma, sest oli jõudnud vanusesse, mis tema ametialal kehtestatud vanusepiirangut ületab, näiteks politseiametnikud, kaadrikaitseväelased.

Seadusjärgse pensioniea saabumine (vastusevariant 4) märgitakse juhul, kui ükski muu vastusevariant ei sobi ja küsitletav ütleb näiteks “jäin pensionile, sest sain nii vanaks, et oli õigus pensioni saada”.

Muud tööga seonduvad põhjused (vastusevariant 5) on sobimatu tööajakorraldus, liiga rasked tööülesanded, tervist kahjustav või ohtlik töökeskkond, ebapiisavad tööoskused, konflikt tööandjaga jne.

Mitme põhjuse korral märkida kõige olulisem. Võrdselt oluliste vastuse puhul märkida loetelus eespool olev variant.

M05. Küsimusega tahame teada, mida küsitletav mõtles siis, kui ta viimaselt töökohalt lahkus – kas ta oleks soovinnud tööturule edasi jääda või mitte. Juhul, kui küsitletav ütleb, et edasi töötamine ei olnud võimalik (seaduslike piirangute või tööandja otsuse tõttu), siis selgitada, et siinkohal tahame teada küsitletava eelistust juhul, kui see oleks olnud võimalik.

Vastus on jaatav ka siis, kui küsitletav oleks tahtnud edasi töötada, kuid ainult võimaluse korral vahetada töökohta samas ettevõttes/asutuses või asuda tööle mujal.

M05 on küsimus küsitletava eelistuse kohta. Miks ta tööle edasi ei jäänud, sellele saime vastuse juba eelmises küsimuses M04.

M06. Küsimuse eesmärk on teada saada, kui palju inimesi jääb pensionile järk-järgult, s.t läheb täisajaga töötamiselt üle osaajaga töötamisele ja osaajaga töötamise järel lõpetab töötamise täielikult (jäävad pensionile).

Küsimus esitatakse 50–69-aastastele, kes saavad pensioni ja ei tööta. Küsitakse tööaja lühendamise kohta minevikus, enne viimaselt töökohalt lahkumist.

Tahame teada lühema tööajaga töötamise kohta kas omal või tööandja soovil seoses pensionile siirdumisega. Muul põhjusel (enda tervis, perekondlikud põhjused, töö vähesus vm) lühema tööajaga töötamist siinkohal ei arvestata.

Näited

- Küsitletav töötas täisajaga, seoses pensionile siirdumisega töötas mõnda aega osaajaga ja seejärel jäi pensionile – vastus on jaatav.
- Küsitletav töötas varem täisajaga, seoses haige abikaasa eest hoolitsemisega töötas mõnda aega osaajaga, seejärel lahkus töölt – vastus on eitav.
- Küsitletav tegi pidevalt ületunnitööd, seoses pensionile siirdumisega loobus sellest ja töötas mõnda aega normaalajaga, seejärel jäi pensionile – vastus on jaatav.
- Küsitletav töötas tervislikel põhjustel aastaid osaajaga, seejärel jäi pensionile – vastus on eitav.
- Küsitletav töötas täisajaga, kuni jõudis pensioniikka, siis lahkus töölt ja asus teisele tööle, kus töötas osaajaga, seejärel jäi pensionile – vastus on jaatav.
- Küsitletav oli ettevõtja, kes vähendas oma tootmistegevust ja töötunde järk-järgult, kuni lõpetas ettevõtluse ja jäi pensionile – vastus on jaatav.
- Küsitletav ütleb, et tal ei oleks mingil juhul võimalik olnud oma töötunde lühendada, töötas täisajaga, kuni jäi pensionile – vastus on eitav.

- Küsitletav oli sunnitud lühema tööajaga töötama töö vähesuse tõttu, seejärel lahkus töölt – vastus on eitav.

M07. Küsimuse eesmärk on teada saada, kuivõrd pensioni saamine ajendab tööaega lühendama – kui palju on neid, kes lühendavad oma tööaega juba enne, kui hakkavad pensioni saama, ja kui palju on neid, kes pensionärina jätkavad töötamist, kuid lühema tööajaga.

Kui küsitletav on tööaega seoses pensionile siirdumisega lühendanud mitu korda, siis lähtuda vastamisel esimesest lühendamisest.

Näide

- Küsitletav töötas täisajaga, lühendas tööaega 0,5 koormusele, enne kui hakkas pensioni saama, ja 0,25 koormusele siis, kui juba sai pensioni – vastus on 1 juhul, kui ta ka esimene kord lühendas tööaega seoses pensionile siirdumisega, vastasel juhul on vastus 2.

M08. Küsimuse eesmärk on teada saada, kui palju inimesi jääb pensionile järk-järgult, s.t läheb täisajaga töötamiselt üle osaajaga töötamisele ja osaajaga töötamise järel lõpetab töötamise täielikult (jäävad pensionile).

Küsitakse 55–69-aastastelt, kes töötavad ja saavad ka pensioni. Küsimus ei ole ainult praeguse töö kohta, vaid ka mistahes endise töö kohta.

Tahame teada lühema tööajaga töötamise kohta kas omal või tööandja soovil seoses pensionile siirdumisega. Muul põhjusel (enda tervis, perekondlikud põhjused, töö vähesus vm) lühema tööajaga töötamist siinkohal ei arvestata.

Näited

- Küsitletav töötas varem täisajaga, seoses pensionile siirdumisega töötab nüüd osaajaga – vastus on jaatav.
- Küsitletav töötas varem täisajaga, nüüd töötab seoses haige abikaasa eest hoolitsemisega osaajaga – vastus on eitav.
- Küsitletav tegi ületunnitööd, seoses pensionile siirdumisega loobus sellest – vastus on jaatav.
- Küsitletav on tervislikel põhjustel juba aastaid töötanud osaajaga ja töötab osaajaga ka praegu – vastus on eitav.
- Küsitletav töötas täisajaga, kuni jõudis pensioniikka, siis lahkus töölt ja asus teisele tööle, kus nüüd töötab osaajaga – vastus on jaatav.
- Küsitletav on ettevõtja, kes vähendas oma tootmistegevust ja töötunde, et ettevõtlus peagi lõpetada ja pensionile jääda – vastus on jaatav.
- Küsitletav ütleb, et tal ei oleks mingil juhul võimalik oma töötunde lühendada – vastus on eitav
- Küsitletav esitas tööandjale avalduse osaajaga töötamiseks seoses pensionile siirdumisega, kuid see ei ole veel jõustunud – vastus on eitav.
- Küsitletav oli sunnitud lühema tööajaga töötama töö vähesuse tõttu – vastus on eitav.

M09. vt M07.

M10. Küsimuse eesmärk on välja selgitada, kas töötavate pensionäride töötamise ajend on finantsiline või mitte. Mitterahalised põhjused (vastusevariant 3) on näiteks töörahulolu (meeldib töötada), paindlik töökorraldus, võimalus enda oskusi arendada, meeldiv töökeskkond, väärtustamine töökohal, seltskondlik suhtlemine. See hõlmab küsitletava vastuseid nagu „Ma ei taha koju jääda“, „Ei oskaks oma ajaga midagi peale hakata, kui ei töötaks“, „Kodus ei ole midagi teha, sest lapsed on juba kodust läinud“, „Abikaasa ka käib veel tööl“, „Ei ole kellelegi oma firmat jätta“ jms.

Pensionärilt, kes tegi uuringunädalal juhutööd, küsitakse töötamise põhjust konkreetselt sellel nädalal.

M11. Kui küsitletav nimetas M10-s mõlemad rahalised ajendid, selgitatakse, kumb neist on peamine.

M12. Neilt, kes töötavad ja saavad ka pensioni, küsitakse, millal nad tööturult lõplikult lahkuda kavatsevad. Juhul, kui küsitletav vastab, et kavatseb töötada võimalikult kaua (kuni tervis võimaldab vms), siis märkida „rohkem kui 10 aasta pärast“ (vastusevariant 5).

M13. See küsimus on küsitletava tulevikuplaanide kohta. Neilt, kes ei tööta ega saa veel pensioni ja otsivad tööd, tahame teada, kuivõrd nende kavatsused tööturule jäämise või sealt lahkumise kohta on seotud vanaduspensioni saamisega. Küsimus on selle kohta, mida küsitletav praegu mõtleb.

M14. Küsimuse eesmärk on välja selgitada, kas neil, kes kavatsevad pensionärina töötamist jätkata, on ajendiks raha. Mitterahalised põhjused vt M10.

M15. Küsimuse eesmärk on teada saada, kui palju inimesi jääb pensionile järk-järgult, s.t läheb täisajaga töötamiselt üle osaajaga töötamisele ja osaajaga töötamise järel lõpetab töötamise täielikult (jäävad pensionile).

Küsitakse 55–69-aastastelt, kes töötavad ja ei saa veel pensioni. Küsimus ei ole ainult praeguse töö kohta, vaid ka mistahes endise töö kohta.

Tahame teada lühema tööajaga töötamise kohta kas omal või tööandja soovil seoses pensionile siirdumisega. Muul põhjusel (enda tervis, perekondlikud põhjused, töö vähesus vm) lühema tööajaga töötamist siinkohal ei arvestata.

Näited

- Küsitletav töötas varem täisajaga, seoses pensionile siirdumisega töötab nüüd osaajaga – vastus on jaatav.
- Küsitletav töötas varem täisajaga, nüüd töötab seoses haige abikaasa eest hoolitsemisega osaajaga – vastus on eitav.
- Küsitletav tegi ületunnitööd, seoses pensionile siirdumisega loobus sellest – vastus on jaatav.
- Küsitletav on tervislikel põhjustel juba aastaid töötanud osaajaga ja töötab osaajaga ka praegu – vastus on eitav.
- Küsitletav on ettevõtja, kes vähendas oma tootmistegevust ja töötunde, et ettevõtlus peagi lõpetada ja pensionile jääda – vastus on jaatav.
- Küsitletav ütleb, et tal ei oleks mingil juhul võimalik oma töötunde lühendada – vastus on eitav
- Küsitletav esitas tööandjale avalduse osaajaga töötamiseks seoses pensionile siirdumisega, kuid see ei ole veel jõustunud – vastus on eitav.
- Küsitletav oli sunnitud lühema tööajaga töötama töö vähesuse tõttu – vastus on eitav.

M16. See küsimus on küsitletava tulevikuplaanide kohta. Neilt, kes töötavad ega saa veel pensioni, tahame teada, kuivõrd nende kavatsused tööturule jäämise või sealt lahkumise kohta on seotud vanaduspensioni saamisega. Küsimus on selle kohta, mida küsitletav praegu mõtleb.

M17. Küsimuse eesmärk on välja selgitada, kas neil, kes kavatsevad pensionärina töötamist jätkata, on ajendiks raha. Mitterahalised põhjused vt M10.

M18. Pensionikindlustuse II sambas (kohustuslik kogumispension) osalemine on kohustuslik 1. jaanuaril 1983 sündinutele ja noorematele isikutele. Vabatahtlikult oli kogumispensioni süsteemiga võimalik liituda 1942.–1982. aastal sündinud isikutel.

Kogumispension põhineb eelfinantseerimisel: töötav inimene kogub enda pensioni ise, makstes oma brutopalgast 2% pensionifondi. Riik lisab sellele töötaja palgalt arvestatava 33% sotsiaalmaksu arvelt 4%. Füüsilisest isikust ettevõtja puhul arvestatakse kogumispensioni 2% ettevõtlustulult.

Pensionikindlustuse III sambaga (täiendav kogumispension) liitumine tähendab seda, et inimene laseb endale avada väärtpaberikonto ja teeb sissemakseid mõnda vabatahtlikku pensionifondi.

III pensionisamba sissemaksete suuruse määrab isik ise. Makse suurust on võimalik muuta. Aasta jooksul tehtud III pensionisamba sissemaksetelt saab 21% tulumaksusoodustust.

Kui küsitletav on varem teinud sissemakseid III pensionisambasse, kuid on praeguseks need peatanud või lõpetanud, siis on vastus jaatav juhul, kui tulevikus on tal sealt võimalik väljamakseid saada.